

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
MENŲ FAKULTETAS
TAIKOMOSIOS DAILĖS IR TECHNOLOGIJŲ KATEDRA**

LIUDMILA TAMULYTĖ

Dailės magistrantūros (specializacija – tekstilė)
studentė

„VIRSMAS“

Magistro darbas

Mokslinė vadovė:
Doc. S. Anikinienė
Konsultantė:
Lekt. V. Lesauskienė
Recenzentas

Šiauliai 2007

SANTRAUKA

Magistro darbo tikslas – išanalizuoti teorinius šaltinius ir sukurti keturių dalių erdvinių formų tekstilės objektų ciklą - „Virsmas“. Teorinėje dalyje nagrinėjamos sąvokos, susijusios su virsmo reiškiniu žmogaus ir gamtos būtyje. Plačiau gilinamasi į žmogaus vystymąsi, istorinę raidą, į psichologines bei fizines transformacijas. Pateikiami įžymių filosofų, mokslininkų požiūriai į virsmo reiškinį, jų teorijomis buvo remtasi, kuriant šio darbo koncepciją. Analizuojami įvairių autorių vizualaus meno, darbai susiję su virsmo formomis: visatos egzistencija, žmogaus gyvenimo raida.

Pasirinkta „Virsmo“ tema interpretuojama per gamtoje pasireiškiantį simbiozės reiškinį, kur gyvi organizmai egzistuoja kartu, sustiprindami vienas kito egzistenciją arba palaipsniui ją naikindami. Simbiozės reiškinio atspindžiu galėtume laikyti ir žmonių tarpusavio santykius, gamtos ir žmogaus ryšį.

„Virsmas“ - tai keturių dalių tekstilės objektų ciklas, vaizduojamas per abstrakčias formas, kuriose užkoduotos žmogaus būties problemos. Kiekviena ciklo dalis simbolizuoja tam tikrą žmogaus santykių tarpinį, kurio metu įvyksta transformacija. Pirmoji dalis siejama su virsmo pradžia. Antroji – ciklo dalis atskleidžia dviejų skirtingų jėgų sambūvį paremta simbiozės reiškiniu, kai taikus sambūvis virsta kova ir viena jėga tampa dominuojančia. Trečioji dalis – tai agresija traktuojama „parazitinės“ simbiozės išraišką, iškeliamą šiuolaikinių technologijų įtakos problema žmonių ir gamtos egzistencijai. Ketvirtoji dalis – susinaikinimas, viena kitą susinaikinančių jėgų išnykimas „simbiozėje“. Kiekviena ciklo dalis užima skirtingą erdvinę poziciją. Objektų ciklo kompozicija pasižymi dinamiškumu, kuris kuriamas tikslingai panaudojant spalvų gamą, paviršių faktūras, tradicines ir netradicines technologijas bei virsmo reiškinį vizualizuoti padedančias lengvas, keičiančias spalvą medžiagas.

SUMMARY

The aim of the master's work is to analyze theoretical sources and to create a four-part cycle of textile objects of spatial form "Transformation". In the theoretical part the concepts related to the phenomenon of transformation in the essence of human being and nature has been discussed. Human development, historical development, psychological and physical transformations have been analyzed in more detail. The attitudes of famous philosophers and scientists towards the phenomenon of transformation have been presented; their theories have been referred to in the creation of the conception of the present work. Visual art works by different authors related to transformation forms – the existence of the universe, the development of human life – have been analyzed.

The chosen subject of transformation has been interpreted through the phenomenon of the symbiosis manifesting in nature, where living organisms coexist together strengthening one another's existence or gradually destroying it. Human interrelations, the relation between nature and human being may also be considered as the reflection of the phenomenon of symbiosis.

"Transformation" is a four-part cycle of textile objects which is visualized through abstract forms encoded in the problems of human essence. Each part of the cycle symbolizes a certain period of human relations during which transformation occurs. The first part is related to the beginning of transformation. The second part of the cycle reveals the coexistence of two different forces based on the phenomenon of symbiosis when peaceful coexistence becomes fight and one force becomes dominating. The third part is aggression. The expression of "parasitic" symbiosis has been dealt with, the problem of the impact of modern technologies on the existence of human being and nature has been raised. The fourth part is self-destruction, disappearance in the symbiosis of forces destroying one another. Each part of the cycle takes different spatial position. Dynamism is characteristic to the composition of the cycle of objects, which is being created expediently using color, surface factures, traditional and non-traditional technologies and light materials changing colors that help to visualize the phenomenon of transformation.

TURINYS

SANTRAUKA.....	1
·	
ĮVADAS.....	4
1. VIRSMAS - VISATOS BŪTIES PAGRINDAS	
1.1. Virsmo sąvokos interpretacijos.....	9
1.2. Virsmas gamtos būtyje.....	11
1.3. Amžių virsmai istorinėje žmogaus būtyje.....	13
1.4. Žmogaus fizinis, psichologinis virsmas.....	15
1.5. Bendravimo įtaka žmogaus raidai.....	17
2. VIRSMO REIŠKINYS FILOSOFINĖJE	
SĄMONĖJE.....	18
3. MENINIS VIRSMO REIŠKINIO PATEIKIMAS	
3.1. Virsmo reiškinių vaizdavimas vizualiajame mene.....	23
3.2. Virsmo vizualizavimas šiuolaikinėje tekstilėje.....	27
4. MAGISTRO DARBO KONCEPCIJOS REALIZAVIMO ETAPAI	
4.1. Kūrybinio darbo “Virsmas” koncepcija.....	29
4.2. Grafinis – maketinis kūrybinės idėjos vystymas	32
4.3. Vizualinė “Virsmo” idėjos raiška per pasirinktas medžiagas ir	
technologijas.....	47
IŠVADOS.....	52
SIŪLYMAI.....	53
LITERATŪRA.....	54
PRIEDAI.....	55

IVADAS

Magistro darbo problema ir aktualumas

Virsmas – tai vienas svarbiausių reiškinių, apimantis viso pasaulio materijų atsiradimą, vystymąsi bei kitimą. Filosofas Anaksimandras teigė, jog viskas atsirado ir išsivystė iš neapibrėžties, vienas daiktas virto kitu. Vanduo, kuris buvo pradžioje, transformavosi, pavirto žeme, oru ir visu kitu. Šį procesą sukelia amžinasis judėjimas, kuris yra neatskiriamas nuo medžiagos. Virsmas turi begales formų bei pasireiškimų, gali būti plačiai traktuojamas ir suvokiamas. Šis reiškinys aktualus, todėl, jog kelia daug klausimų ir problemų, į kurias atsakymo žmogus negali atrasti. Daugelis menininkų ir filosofų gilinasi į problemas susijusias su virsmo formomis ir kiekvienas iš jų pateikia skirtingus savo atradimus. Taigi pasirinkau analizuoti šį reiškinį, nes jo prasmė yra tokia beribė, jog galima jai suteikti įvairiapusiškas interpretacijas mene.

Tekstilės objektų cikle „Virsmas“ gilinamasi į problemą, esančią tokiuose reiškiniuose, kurie neišvengiami, bet kurio gyvo organizmo egzistavime - tai gimimas – vystymasis – tapimas – išėjimas. „Virsmo“ problema – tai skirtingų jėgų esančių sambūvyje susinaikinimas. Auganti būtybė turi ryšį su aplinka ir kitomis gyvybės formomis, kurios gali paveikti jos kitimą. Kai organizmas yra vienas, tai yra tarsi saugus. Tačiau, net taikiame sambūvyje su kitu, anksčiau ar vėliau iškyla konfliktas, keliantis kovos grėsmę. Vienas iš organizmų yra dominuojantis ir išgyvena tik siurbdamas kito energiją bei jį naikindamas. Išnaudodamas savo priešininką, jis pasmerkia ir save susinaikinimui, nes parazitiškai būtybei išgyventi vienai – neįmanoma. „Virsmo“ tema interpretuojama per gamtos reiškinius: simbiozę, parazitizmą, kurie traktuoja naikinimo problemą paliečiančia žmogaus vystymąsi santykiyje su gamta ir visuomene. Šią problemą gali sukelti, sudėtingi žmonių tarpusavio santykiai, greitai kintančios žmogaus vertybės, sparčiai besivystančios technologijos. Kurios įsiterpia į natūralų žmogaus augimą ir gali tapti dvasinės krizės, savęs naikinimo pasekme. Žmogus siekia tobulėti ir yra kūrėjas, bet kartais siekdamas aukščiausio dvasingumo taško, jis pereina per visą virsmų ratą patirdamas ir gėrio, ir blogio kovą. Susidurdamas su bedvasiu ir pilnu neteisybės pasauliu, jis gali virsti naikintoju.. Visuomenė gali tapti sumaterialėjusia, pikta, žmonių santykiai – šalti, konfliktiški. Ši problema aktuali žvelgiant į ateities kartas. Koks palikimas bus išsaugotas jiems? Teršiama gamta, nevertinama ir netausojama tai, kas

labiausiai turtina žmogaus sielą. Artėjame prie kritinio taško ir tik nuo mūsų dvasingumo šiandien priklausys mūsų vaikų ateitis.

Darbo objektas: tekstilės objektų ciklas „Virsmas“

Darbo tikslas: sukurti tekstilės objektų ciklą „Virsmas“ atspindintį žmonių tarpusavio santykių virsmą.

Darbo uždaviniai:

- Magistro darbo temos, problemos ir koncepcijos suformulavimas.
- Tyrimai ir analizės kūrinio tema remiantis filosofiniais, socialiniais bei meniniais pavyzdžiais.
- Eskizų, medžiaginių bei technologinių mėginių, maketų ir projekto kūrimas.
- Ciklo atlikimas iš tekstilės medžiagų.

Hipotezė: Tekstilės objektų ciklas „Virsmas“ iškelia hipotezę: „simbiozė“ – tai taikus sambūvis, galimybė išlikti ar abipusis susinaikinimas?

Darbo bazė:

Metodologija:

Darbo koncepcija yra paremta gamtos reiškiniiais: simbioze, parazitizmo formų atspindžiais, kurie persikelia į žmonių gyvenimą, jų santykių virsmą. „Virsmas“ – tai uždaras ciklas, kurio svarbiausia dalis - “Sambūvis” – tai priešingų jėgų kova dėl išlikimo. Darbą sudaro keturios dalys, atspindinčios virsmo santykių tarpsnius: pradžia, sambūvis, agresija ir susinaikinimas. Paskutinė dalis išreiškia mirtį, kuri atneša naują ciklo pradžią.

„Virsmo“ koncepcija grindžiama fiziologinėmis, psichologinėmis ir filosofinėmis virsmo teorijomis. Atliekant tyrimą buvo remtasi Anaksimandro, Talio, Herakleito, Parmenido, Aristotelio, Hėgelio, Spenserio, Darvino, Bergsono, A.Maceinos, J. Girniaus, A. Žarskaus filosofinėmis teorijomis.

Metodika

Darbo koncepcijai atspindėti buvo naudojamos tradicinės technologijos: veltinis, dygsniavimas, sluoksniavimas bei autorinės transformuoto veltinio technologijos. Technologijos jungiamos į

bendrą kompozicinę visumą, kurioje formuojami faktūriniai, ažūriški, reljefiniai paviršiai. Darbų kompozicija – erdvinė, konstruojama iš lenktų, dinamiškų bei aptakių formų, jungiant skirtingos sudėties tekstilines medžiagas. Buvo siekiama sukurti kintančias, besitransformuojančias formas, kurios sustiprintų virsmo reiškinių išpūdį.

Strategija

1. Darbo temos suformulavimas.
2. Darbo koncepcijos pagrindimas.
3. problemos iškėlimas.
4. uždavinių sudarymas.
5. Teorinės dalies parengimas
6. Analogų analizavimas.
7. Kūrybinės dalies vizualizavimas.
8. Ekspozicijos sąlygų numatymas
9. Technologiniai ieškojimai.
10. Tekstilės darbų ciklo įvykdymas.

Rezultatų naujumas

Darbų ciklas “Virsmas” – tai originalus kūrybinis darbas. Išanalizavus kitus meninius sprendimus nebuvo rasta panašių vizualinių virsmo reiškinių interpretacijų, išreiškiančių koncepciją per simbiozės formą. Kūrybinis darbas originalus tuo jog, buvo sukurta savita erdvinių formų ir spalvų kompozicija, panaudotos tradicinės technologijos, kurios išreikštos per savitą technologinę jungtį. Transformuotas veltinis suteikia kompozicijai išskirtinių vizualinių efektų, kurių neaptikau kitų menininkų darbuose. Tokiu būdu virsmo reiškinių koncepcija įvelkama į naują medžiaginę būtį.

Teorinis darbo reikšmingumas

Teorinis darbas “Virsmas” išsamiai analizuojamas filosofiniais, psichologiniais ir meniniais aspektais. Nagrinėjamos su virsmu susijusios sąvokos, kurios padeda atskleisti šio reiškinių esmę ir įvairiapusišką pasireiškimą. Plačiai pateikiama informacija iš įvairių rūšių žodynų ir šaltinių, analizuojamas skirtingų epochų filosofų požiūris į reiškinį turintį didžiausią prasmę žmogaus ir

gamtos būtyje. Buvo ieškoma, kaip skirtingi autoriai traktuoja su virsmu susijusias temas tekstilėje, tapyboje, skulptūroje, fotografijoje. Teorinis darbas padėjo įsigilinti ir pažvelgti į virsmo reiškinių kitų filosofų ir menininkų akimis, apmąstyti kaip, galėčiau išreikšti savo koncepcija tekstile darbe.

Virsmo reiškinys išanalizuotas įvairiapusiškai: gamtos, žmogaus bei istorinėje būtyje. Tokios teorinės virsmo reiškinio analizės viename šaltinyje nepavyko aptikti, todėl atliktas darbas suteiks kitiems besidomintiems virsmo reiškiniu atspirtį kūrybinei interpretacijai.

Praktinis darbo reikšmingumas

Sukurti tekstilės objektai gali būti eksponuojami parodinėse erdvėse. Kadangi jais ne tik reiškiamas kūrinio koncepcija, bet jie yra ir dekoratyvūs, todėl suradus atitinkamą ekspozicinę erdvę, jais galima papuošti visuomeninį interjerą.

Panaudota medžiagų ir technologijų sintezė, suteikia galimybę kitiems tekstilės kūrėjams pasisemti naujų raiškos idėjų. Tekstilės darbas reikšmingas tuo, jog skatina žiūrovą mąstyti, ieškoti ne tik estetinės, bet ir idėjinės meno kūrinio prasmės.

Magistro darbo struktūra

1. Teorinis aprašas, jį sudaro: 4 skyriai viso 30 puslapių
 - I skyriuje, analizuojama virsmo sąvoka ir jos formos.
 - II skyriuje, virsmo reiškinys pagrindžiamas filosofų teorijomis.
 - III skyriuje, pateikiamos menininkų darbų analizės susijusios su virsmo tema.
 - IV skyriuje išsamiai analizuojama magistro darbo koncepcija, jį sudaro:
 - grafiniai objektų ieškojimai 20 pav.
 - maketiniai sprendimai: 12 pav.
 - technologiniai mėginiai: 17 pav.

2. Kūrybinė dalis, kurią sudaro keturi tekstilės erdviniai objektai:
 - „Pradžia“, 2 x 1m,
 - „Sambūvis“, 3,2 x 1,6 m,

- „Agresija“, 3 x 1 m,
- „Susinaikini mas“,

Natūralaus dydžio atlikti trys pirmieji objektai, Ketvirtasis - pristatomas eskizais, maketais, projektu.

3. Priedai :

- 1 Priedas: Šiuolaikinės tekstilės meno, fotografijos, jį sudaro.
- 2 Priedas: Vizualaus meno, fotografijos jį sudaro.

1.VIRSMAS – VISATOS BŪTIES PAGRINDAS

1.1. Virsmo sąvokos interpretacijos

Virsmo sąvoką siaurąja prasme galima paaiškinti kaip vienos materijos vartimu kita. Tačiau šio reiškinio prasmė yra kur kas platesnė ir daugialypė, nes ji aptinkama visoje gyvybės egzistenciją aiškinančiose sąvokose. **Egzistencija** – būtis, buvimas; žmogaus asmenybės būties būdas. (J. Leonavičius. Sociologijos žodynas. Vilnius 1993). Virsmo reiškinys turi prasmę kiekviename istoriniame žingsnyje, yra susijęs su dauguma kintančių reiškinų esančių žmogaus gyvosios ir negyvosios gamtos būtyje, tai - žmogaus ir gamtos vystymasis, rūšių mutacija, evoliucinė raida, istoriniai išgyvenimai, technologinis progresas ir tobulėjimas, regresas. Žmogus pradeda vystytis ir augti nuo pat užsimezgimo, mokslinėje literatūroje minima sąvoka **Ontogenezė** – (gr. ontos + genesis – esamybės kilmė ir vystymasis) tai individo vystymasis nuo gimimo iki mirties. E. Heckeris (1866) teigė, kad žmogaus individo vystymasis sutrumpintai pakartoja filogenezę (rūšies vystymąsi), o filogenezė turi įtakos autogenezėi. Jis įvedė šiuos terminus. Jo biologinėje teorijoje, kurioje plėtojamos Darvino idėjos, pabrėžiama aplinkos reikšmė vystymuisi. Žmogaus individo vystymuisi vis tik lemiamą reikšmę turi ne filogenezė, bet konkrečios istorinės – visuomeninės kultūrinės bei ugdymo sąlygos ir jo paties pastangos, aktyvumas, savireguliacija. (L. Jovaiša. Pedagoginiai terminai. Kaunas. 1993). Taip pat minima sąvoka **Abiogenezė** - tai gyvybės atsiradimas iš negyvos materijos, šis reiškinys niekada nebuvo stebimas, o tai rodytų, kad gyvybės atsiradimas iš negyvos materijos yra ypatingai retas reiškinys ir gali vykti tik specifinėmis aplinkybėmis, kurios mažai tikėtinos šiuolaikinėje Žemėje. (J. Leonavičius Sociologijos žodynas, Vilnius, 1993). Reiškiny susijęs su vystymosi sąvoka yra **Evoliucija** (iš lotyniško žodžio *evolutio* - "išvyniojimas", "išsirutuliojimas", kuris kilęs iš žodžio *evolveo* - "išvynioju risdamas") yra bet koks pokyčių laike procesas. Mokslų apie gyvybę kontekste evoliucija yra gyvų organizmų bruožų pokyčiai per kartas, apimant ir naujų rūšių atsiradimą. Susiformavus moderniajai genetikai (1940-ieji), evoliucija buvo apibrėžta konkrečiau, kaip dalelių dažnių pasikeitimas populiacijoje nuo vienos kartos į kitą. (laisvoji enciklopedija Wikipedija. www.wikipedia.org). (žiur. 2006 09 20). Biologijoje **evoliucija** vadinamas procesas, kurio metu organizamai ar jų populiacijos įgauna ir paveldimu keliu iš kartos į kartą perduoda naujus bruožus. Evoliuciniai procesai vyksta ne pagal iš anksto nustatytus dėsnius, bet tų procesų dėsniai vystosi kartu su procesais. Čia nėra nieko suplanuota iš anksto nei visuotiniu

priežastiniu sąryšiu, nei visišku tikslingumu. **Evoliucijos teorija** – gyvosios gamtos vystymosi teorija, sukurta daugiausia Darvino. Svarbiausi gyvųjų būtybių evoliucijos veiksniai Darvino nuomone, yra kintamumas, paveldimumas ir atranka (namų sąlygomis – dirbtinė, gamtoje – natūralioji). Kovoje dėl būvio, veikiant aplinkos sąlygoms, iš gyvųjų būtybių, išlieka ir duoda palikuonis tik labiausiai prisitaikiusios. Natūralioji atranka nuolat tobulina organizmų prisitaikymą prie aplinkos. Darvino moksliskai paaiškinta biologinių rūšių įvairovės vystymosi teorija tapo šiuolaikinės biologijos pagrindu. **Transformizmas** – (lot. Transformare – pėtvarkyti) – augalų ir gyvūnų organizmų kitimų koncepcija. Kartais šis terminas vartojamas kaip evoliucijos teorijos sinonimas. (Alois Halder.2002. Filosofijos žodynas). Dažnai su virsmo reiškiniu sutapatinamas reiškinys **Raida** – tai pokyčiai, įvykstantys laikui bėgant, kūno sandaroje, psichikoje, žmogaus elgesyje, kaip biologinių procesų organizme ir aplinkos veiksmo rezultatų. Biologinės raidos procesas: branda– subrendimas raidos procesas susidedantis iš anksto užprogramuotų augimo pokyčių sąveikoje su genetiniu planu. Biologinėje išvaizdoje keičiasi ne tik išvaizda, bet ir didėja organizmas. Iš anksto užprogramuota yra ne tik organizmo išvaizdoje, bet yra ir integracijos organizmo pokyčiai. **Augimas** – kuris nurodo dydžių funkcinių galimybių ar organų sudėtingumą padidėjimą, iki tam tikro optimalaus brandos taško. **Senėjimas** – biologiniai pokyčiai organizme vykstantys jau praėjus optimalų brandos tašką, organizmas senėja. (R. Augis (1993). Psichologijos žodynas.vilnius). Virsmo reiškinys turi savybę visada judėti, bet judėdamas jis tarsi turi kryptį, tai reiškia, jog gali kisti teigiama ar neigiama kryptimi. Tuo tarpu **tobulėjimas** yra tarsi viena iš virsmo kryptių. Virsmas turi cikliškumo savybių kaip ir **Vystymasis** – judėjimo nuo žemesnio į aukštesnį, procesas, kurio svarbiausias būdingas bruožas yra senybės išnykimas ir naujybės atsiradimas. Vystymuisi būdinga spirališka forma. Kiekvienas atskiras vystymosi procesas turi pradžią ir pabaigą. Ir jau vystymosi pradžioje kaip tendencija glūdi pabaiga, o tam tikro vystymosi ciklo pabaigimas duoda pradžią naujam ciklui, kuriame neišvengiamai pasikartoja kai kurios pirmojo savybės. Tik pakankamai aukštoje vystymosi pakopoje visiškai išaiškėja ir pirmą kartą tampa suprantamos užuominos apie aukštesnį, kuris glūdi žemesniame.(www.vpu.lt/socpedagogika/zodynelis.html).(Žiur. 2006 05 20). Mutacija – (lot.mutatio – pakeitimas, permaina) permanentinis geno pasikeitimas, greičiausiai cheminis, kai geno publikavimosi savybė lieka nepakitusi ir organizmo savybių pakitimo negalima išaiškinti chromosomos segmento netekimu. Mutacija vyksta gyvuosiuose organizmuose, pasirodo spontaniškai tam tikru dažnumu, tam tikru būdu praplečia rūšies genetinę variaciją. (www.vpu.lt/socpedagogika/zodynelis.html).(Žiur. 2006 05 20).

Progresas ir regresas visuomenės vystymesi (lot. Progressus – žengimas į priekį; regressus – grįžimas) – visos visuomenės arba atskirų jos pusių vystymosi priešingos formos, atitinkamai reiškiančios arba pirmynėnę visuomenės raidą kylančiąja linija, jos suklestėjimą, arba grįžimą prie senų, savo amžių atgyvenusių formų, sustingimą ir smukimą. Visuomenės progreso kriterijus pirmiausia yra gamybinių jėgų, ekonominės santvarkos, taip pat jos lemiamų institutų išsivystinam, mokslo ir kultūros išsivystymo bei paplitimo laipsnis, asmenybės išsivystymo, visuomeninės laisvės didėjimo lygis. Kita kryptis kurioje vyksta atbulinis virsmo procesas, panašus į kai kurių savybių netekimą, nykimą - tai **Regresija** - psichinės gynybos mechanizmas- grįžimas prie nebrandaus elgesio stereotipų. Paprastai žmogus regresija nesąmoningai naudojasi tada, kai neįveikia išorinių ar vidinių konfliktų. Regresija reiškiasi nesąmoningas žmogaus siekimas susilaukti aplinkinių dėmesio ar priversti kitus išspręsti jo problemas. Psichoanalitikų nuomone, regresija yra žmogaus grįžimas į ankstesnę psychoseksualinės raidos stadiją ir pastangos turėti tokį statusą, kokį turėjo vaikystėje, šeimoje. (www.vpu.lt/socpedagogika/zodynelis.html).(žiur. 2006 05 20). Šis procesas žmogaus gyvenime pasitaiko išgyvenat stipria stresines situacijas ar gyvenimo pasikeitimus, tai reikštų, kad gyvenimo kitimas ne visada veda žmogų vien tik prie tobulėjimo, kartais tam, kad tobulėtų žmogus turi patirti nuosmukį.

Taigi visos šios virsmo formos pasireškia žmogaus gyvenime ir gamtos būtyje. Mes gimstame ir prasideda tolesni mūsų virsmo etapai, augame tiek dvasiškai, tiek fiziškai, kol galiausiai perėję visą savo gyvenimo virsmų ratą grįžtame iš ten kur atėjome. Tokia yra gyvosios gamtos ir visatos būtis.

1.2. Virsmas - gamtos būtyje

Virsmo procesas visų pirma prasidėjo prieš milijardus metų kai pradėjo formotis visata ir planetos, kita vertus virsmas vyksta ir vyko visada gamtoje, net jei nebuvo nieko, kažkas iš kažko formavosi iki tada kol atsirado žemė. Šių dienų mokslininkai mano, kad Žemės amžius 4,6 – 4,5 milijardo metų, bet visa Saulės sistema susiformavo gerokai anksčiau — greičiausiai seniau nei prieš 10 milijardų metų. Ji susidarė iš ūko, didžiulio besisukančio rutulio formos šaltų dujų ir dulkių debesies. Šiai masei tankėjant, susidarė tankesni centrai, kurie ilgainiui virto Saule ir planetomis.

Dėl nepaprastai didelio gelmių karščio Žemė nuolat kito. Iš pradžių jos paviršių sudarė išsilydžiusios uolienos, kurias veikė karštis ir daužė iš kosmoso krintantys meteoritai. Vėliau

geležies dalelės lydėsi, virsdamos sunkiais lašeliais, o šie judėjo Žemės centro link. Ten kaupėsi geležis ir kiti mineralai, iš kurių susidarė dabartinis Žemės branduolys.

Lengvesnės, ne taip giliai nusėdusios dalelės sudarė storą sluoksnį — mantiją, gaubiančią sunkų branduolį. Vykstant žemės drebjimams, išsiveržiant ugnikalniams, iš gelmių išsiliedavo skysta magma, kuri paviršiuje dėl žemesnės temperatūros aušdavo ir stingdavo.

Ilgainiui taip susidarė kieta Žemės pluta, dengianti mūsų planetą. Visus šiuos procesus lėmė fizinė evoliucija. (L. Molienė. S. Molis.(2005). Biologija).

Gyvybė atsirado, vykstant tam tikroms nuoseklioms cheminėms reakcijoms tarp pirmykščiame vandenyne ištirpusių ir atmosferoje esančių cheminių medžiagų. Energiją tiekė minėtieji galingi išoriniai šaltiniai. Vadinasi, gyvybės atsiradimo pagrindas — sudėtingas cheminis atomų ir molekulių persitvarkymas. Tokie procesai vyko įvairiomis sąlygomis ir skirtingose Žemės paviršiaus vietose. (L. Molienė. S. Molis.(2005). Biologija).

Kadangi pirmykštėje atmosferoje beveik nebuvo laisvojo deguonies, tokios sąlygos buvo labai palankios organinėms medžiagoms susidaryti, nes deguonis, jungdamasis su šių medžiagų molekulėmis, neleistų joms pačioms susijungti į didesnes makromolekules. Nesudėtingi organiniai junginiai per šimtus milijonų metų kaupėsi vandenynuose, kurie ilgainiui virto šiltu, įvairių organinių medžiagų molekulių pilnu „pirminiu sultiniu“.

Laikui bėgant, šie nesudėtingi organiniai junginiai sudarė dar didesnes molekules, o vėliau ir makromolekules — pirmykščius baltymus, nukleo rūgštis.(L. Molienė. S. Molis.(2005). Biologija).

Taigi evoliucinis procesas yra labai lėtas, dabartinė rūšių įvairovė ir gyvybės formų sudėtingumas byloja, jog gamtos virsmai vyko milijardus metų. Rūšys transformavosi, kito, kadangi organizmams būdingas tobulėjimo instinktas verčiantis siekti vis sudėtingesnių struktūrų. Evoliucijos variklis yra poreikius atitinkantis prisitaikymas, kuris yra paveldimas. Pvz. Žirafos, kad galėtų skabyti aukštų medžių lapus jos buvo priverstos kaklus nuolat tiesti, tad kaklas pailgėjo ir tapo paveldimas. Todėl aišku, jog visos rūšis kinta natūralios atrankos būdu, jokia rūšis negyvena visiškai nesikeisdama.

Visos gyvos būtybės susilaukia daugiau palikuonių, negu jų reikėtų rūšies išlikimui. Kai kurios jų formos būna kitokios negu įprasta, o jų savybės – pakitusios (variacija arba mutacija) vykstant kovai už būvį, tos formos įsitvirtina ir gausiau dauginasi. Dėl geriausiai prie savo aplinkos prisitaikiusių individų atrankos rūšys toliau vystosi. Visos gyvūnų ir augalų rūšys yra atsiradusios mutacijos būdu. (6 / 65 psl.).

Pastebėta, kad tobulėjant gyvūnams, sudėtingesnė darosi jų nervų sistema ir psichiniai reiškiniai. Pagrindinė priežastis, nulėmusi gyvūnų psichikos tobulėjimą, buvo būtinybė prisitaikyti prie aplinkos ir taip išlikti. Prisitaikyti prie aplinkos gyvūnas gali dviem būdais: arba keisdamas savo organizmo struktūrą arba keisdamas elgseną. Organizmo struktūra gali pakisti tik per milijonus metų. Keisti elgseną galima greitai, tačiau tik pažįstant aplinką ir tiksliau valdant savo organizmą. Būtent aplinkos pažinimas, modeliavimas, kurį užtikrina psichikos reiškiniai ir sudarė galimybes gyvūnams tobuliau prisitaikyti prie aplinkos. (8/ 119 psl.).

1.3. Amžių virsmai istorinėje žmogaus būtyje

Labai didelę reikšmę žmogui turi istorinė raida, tai šaknys be kurių jis nežinotų kas yra, iš kur atsirado, kas jo protėviai. Reikšmingas žmogui ir visuomenei kultūrinis istorijos palikimas. Žmogus vystėsi daugybė metų kol galų gale tapo tokiu koks dabar yra, sugebančiu kontroliuoti techniką, gamtą, valdyti pasaulį. Taigi Žmogaus evoliucija formavosi daugybė metų, jo genealoginis medis apima spėjamos žmogėjimo fazės ir ankstyvojo žmogaus laikotarpį. Žmoginiai primatai atsiskyrė nuo žmoginių beždžionių palaispniui, tai atspindėjo atskirų kūno dalių pokyčiai. Dėl didėjančio grakštumo t.y. tam tikros kūno subtilumo kaitos, pablogėjo prisitaikymas prie gamtos, bet atsirado galimybė kurti kultūrą. Ankstyvoji socializacija naikino bandos struktūrą. Technikos įdiegimas sudarė sąlygas plačiau panaudoti ir produktyviau įvaldyti aplinką. Kultūros raida išplėtė žmogaus veiklą: jis ėmė ne tik rūpintis, kaip išgyventi, bet plėtodamas meną, mokslą, pasaulėžiūrą susikūrė dvasinį pasaulį, pranokstantį tikrąją realybę. Dabar žmogus gali naudotis maždaug 500 000 kartų techniniais bei kultūriniais laimėjimais. (Bench H.(2002). II Psichologijos atlasas.). Žengiant į XXI amžių, matyt kaip ir ankstesnių šimtmečių virsmis, žmonija patiria ne tik dvasinį jaudulį, bet ir realų visuomenės atsinaujinimą. Amžių virsmis vadiname konkrečius istorinius įvykius, kurie iš esmės pakeitė „senojo“ žemyno - Europos gyventojų gyvenimo būdą, pasaulėžiūrą, šalių ekonominę ir socialinę padėtį, valstybių sienas ar jų žlugimą ir naujų atsiradimą. Amžių virsmis, ypatingai pakeitė visos Europos, tuo pačiu ir Lietuvos istoriją. (http://ldmuziejus.mch.mii.lt/Svietimas/pcedukprg_virsmi.htm). (Žiur. 2006 05 19).

Neolito „revoliucija“ Neolitas - naujasis akmens amžius (iš graikų k. neos - naujas, lithos - akmuo). Lietuvoje apima laikotarpį nuo IV tūkstantmečio vidurio prieš Kristaus gimimą iki III tūkstantmečio vidurio prieš Kristaus gimimą. Visai natūraliai žmogus iš klajoklio tapo sėslus. Perėjimas prie

gamybinio ūkio ir keramikos atsiradimas mokslininkų vadinamas „neolito revoliucija“. Amžių virsmas, kurio negalima nepaminėti yra Jėzaus Kristaus gimimas, krikščioniškosios religijos susiformavimas ir po to sekęs krikščionybės įsitvirtinimas.

(http://ldmuziejus.mch.mii.lt/Svietimas/pcedukprg_virsmi.htm). (žiur. 2006 09 21).

Krikščionybės plitimas Jėzaus Kristaus gimimas reiškė ne tik dvasinį žmonijos atsinaujinimą, krikščionybės plitimą, bet laiko virsmą. Žmonijos istorija pradedama skaičiuoti nuo Jėzaus Kristaus gimimo, t. y. laikas prieš Kristaus gimimą ir po Kristaus gimimo - Ano Domini (dabartiniai laikai). Krikščionybė kyla Romos imperijos provincijose - Artimuosiuose Rytuose, Palestinoje. Naujoji religija greitai apima imperijos miestus, tačiau krikščionybės kelias Romos imperijos valdomoje Europoje nebuvo lengvas. Romos valdžia, iki tol buvusi tolerantiška visoms religijoms, į krikščionybę žiūri su nepasitikėjimu. Imperatoriai krikščionis laiko blogais piliečiais, atsisakančiais garbinti Romos imperiją globojančius dievus. Dar vienas svarbus virsmas Europos istorijoje yra Rytų Romos imperijos arba Bizantijos žlugimas (1453 m.), kuri buvo svarbus kultūros ir dvasinis rytų krikščionių centras. Turų sultono Muchamedo II kariuomenė užėmė Konstantinopolį po kelių metų įsibrovė į Graikiją ir kitas Vakarų bei Vidurio Europos šalis.

Pramonės ir technikos revoliucija. XIX a. žymi technikos pažanga, tačiau tai yra ir didžiulės pažangos politiniame gyvenime laikai (suteikiama visuotinė rinkimų teisė piliečiams (vyrams)). Pramonėje įsivyrėja garo mašinos; atsiranda mechaninės mašinos: siuvamoji, javapjovė, audimo staklės; išrandamas garlaivis; atsiranda ir išplinta geležinkelis; išrandamas telegrafas, krintanti vandens energija panaudojama turbinų sukimui - elektros gamyba. 1854 m. Lietuvoje pasirodė pirmieji garlaiviai Nemune, pirmoji telegrafo linija, 1861-1862 m. baigtas tiesti Sankt Peterburgo-Varšuvos geležinkelis ejęs per Lietuvą.

(http://ldmuziejus.mch.mii.lt/Svietimas/pcedukprg_virsmi.htm). (žiur. 2006 09 21).

1.4. Žmogaus fizinis, psichologinis virsmas

Individuali raida (ontogenezė) yra kiekybinių ir kokybinių pokyčių bei fizinių psichinių funkcijų seka. Žmogus keičiasi nuo pat prasidėjimo iki mirties, ypač fizine proporcijų ir išvaizdos prasme. Žmogaus kūno dalys auga nevienodai, be to anatomiciniai matmenys didėja skirtingai; Kai kurios kūno dalys auga iš pradžių labai greitai, o vėliau tempas sulėtėja. Taip pat akivaizdžiai kinta ir žmogaus motorinės savybės jo gyvenimo eigoje. Naujagimis — tai bejėgis sutvėrimas, nesugebantis atlikti pačių elementariausių judesių. Vėliau, veikiant įvairiems faktoriams, žmogaus motorinės galimybės labai pakinta. Subrendimu vadinama paveldimi kūno formos ir funkcijų pakitimai, atsirandantys žmogaus gyvenimo eigoje. Į sąvoką „subrendimas“ įeina ir pakitimai, susiję su lytiniu brendimu, senatvinis pakitimas ir kt. Kai kurie su brendimu susiję reiškiniai turi labai didelę reikšmę žmogaus judesių išsivystymui. (7/120 psl.).

Žmogaus gyvenimas skirstomas tarpsniais: Kūdikystė, vaikystė, jaunystė, pirmasis brandos laikotarpis, antrasis brandos laikotarpis, senatvė.

Aplinkos įtaka žmogaus raidai vyksta per mokymąsi ir socializacijos procesus.

- **MOKYMASIS** – pagrindinis procesas, kurio pagalba aplinka iššaukia pastovius pokyčius elgesyje.
- **SĄLYGOJIMAS** – vienas iš mokymosi pagrindinių procesų, tai ryšių nustatymas tarp skirtingų įvykių, vykstančių žmogų supančioje aplinkoje.
- **SOCIALIZACIJA** – tai visiems bendras procesas, kurio dėka žmogus tampa socialinės grupės nariu (t.y. bendruomenės, šeimos). Vyksta visą gyvenimą. Socializacija yra dvipusis procesas, kai perimami tos grupės tradicijas, papročius. (7/279 psl.).

ASMENYBĖS TAPSMAS

Asmenybė sparčiai formuojasi žmogaus vaikystėje (ypač jos psichologiniai, moraliniai-vertybiniai savybių kompleksai).

Šis procesas nenutrūksta visą gyvenimą, t.y. asmuo įgyja naujų savybių, praranda ar susilpnina jau turimas.

Asmenybės tapsmas pirmiausia priklauso nuo įgimtų savybių. Žmogus gimsta žmogumi, su jam būdinga kūno struktūra, medžiagų apykaitos ir jutimo organais, žmogiška nervų sistema ir kt.

Anatominė žmogaus struktūra bręsta nuo gimimo iki 22 - 25 metų amžiaus. Jos skirtumai (veido bruožai, jutimo organų jautrumas ir kt.) didesne dalimi priklauso nuo paveldėtų ypatybių, perduodamų genais iš tėvų vaikams. Dėl to kiekvienos asmenybės anatominė sistema yra nepasikartojanti. Įgimtų bei paveldėtų asmenybės kūno savybių kitimo diapazonas dėl aplinkos sąlygų įtakos yra neplatus (kultūristas padidina raumenų apimtį, pianistas išmiklija pirštų judesius, galima kiek pralavinti klausos, regos ir kitų organų jautrumą) (8/120 – 122 psl.).

Anatominės kūno savybės yra pagrindas savitam gyvybiniam-fiziologiniam organizmo funkcionavimui.

Bręstančios anatominės-fiziologinės organizmo struktūros lemia asmenybės psichinių reiškinių formavimąsi. Nuo jutimo organų kokybės priklauso pojūčių ir suvokimų geresnis ar prastesnis išsivystymas; nervų sistemos veiklos ypatybės ir vidaus sekrecijos liaukų veiklos skirtumai daro įtakos asmenybės emocijumu, temperamentui, charakteriui ir kitoms savybėms formuotis.

Psichinių asmenybės savybių formavimuisi didelės įtakos turi socialiniai veiksniai. Juos pirmiausia sudaro socialinė aplinka, kurioje gyvena ir bręsta asmenybė (kokie kontaktai su šeimos nariais, su bendraamžiais, kokios kultūros vertybės perimamos mėgdžiodant ir sąmoningai kopijuojant grupės narių elgseną ir kt.). Tarp socialinių veiksnių ypatingą reikšmę turi organizuoto ugdymo (mokymo, lavinimo, auklėjimo) sistema, padedanti bręsti asmenybės normatyvinei struktūrai, padedanti įgyti daugybę žinių, mokėjimų, įgūdžių, išstobulinti sugebėjimus, susiformuoti etinių (kas gera, kas bloga) ir estetinių (kas gražu, kas negražu) vertybių ir vertybinių orientacijų sistemoms. (8/120 – 122 psl.).

Kai susiformuoja asmenybės savimonė, savęs vertinimas ir savo impulsyviosios pusės reguliavimas, vis daugiau reikšmės asmenybės formavimuisi turi pačios asmenybės pastangos formuoti save, savo „Aš“. Kartais keliamas klausimas, kuris iš trijų pagrindinių veiksnių asmenybės formavimuisi yra lemiamas. Tikslaus atsakymo į šį klausimą nėra, nes neįmanomas eksperimentinis patikrinimas. Pripažįstant laisvos ir kuriančios asmenybės ypatybes siektiniais idealais, visuomenė ir ugdymo įstaigos turi sudaryti sąlygas kiekvienai asmenybei tobulėti jos pačios pasirenkamomis kryptimis.

Individas virsta asmenybe palaipsniui, įsijungdamas į grupes, užmezgdamas santykius su kitais grupės nariais ir priimdamas grupėse susidariusias vertybių ir vertybinių orientacijų sistemas. Šis ilgas procesas yra vadinamas asmenybės socializacija. Asmenybės socializaciją aiškina amerikiečių psichologo R. Mido sukurta rolių (vaidmenų) teorija. Pasak šios teorijos, individas, įsijungdamas į grupę, randa joje tam tikrą pasiskirstymą rolėmis (panašiai kaip teatro spektaklyje). Šeimoje vaikas

randa tėvo ir motinos, sūnaus ir dukters ir t. t. pozicijas (struktūrinius taškus) ir atitinkamas, toms pozicijoms būdingas roles. Jis ima atlikti sūnaus ar dukters rolę taip, kaip reikalauja suaugusieji ir kaip supranta jis pats. (8/120 – 122 psl.).

Taigi žmogaus asmenybė formuojasi visą gyvenimą, iki senatvės, tuo jis ypatingas, žmogui reikia tobulėti su kiekviena diena. Todėl galima teigti, kad būtent žmogaus gyvenime virsmas vyksta sparčiausiai ir nuolat.

1.5. Bendravimo įtaka žmogaus raidai

Bendravimas yra viena svarbiausių psichologijos kategorijų, žmogus tampa asmenybe tik sąveikaudamas su kitais žmonėmis. Bendraudami mes galime perduoti kitiems žmonėms tai, ką galvojame ar jaučiame, kokius matome save ir mūsų aplinką. Savo ruožtu iš kitų žmonių galime sužinoti apie tai, kaip mes patys atrodome iš šalies: ką kiti mano apie mus ir aplinkinį pasaulį. Tik bendraudami žmonės gali ugdyti kitus ir tobulinti save, mokytis ir mokyti, padėti kitiems ieškoti pagalbos ir paramos sau. Bendravimas – tai viena pagrindinių žmogaus vertybių, t.y. tai ką žmonės laiko svarbiausiu ir ką labiausiai vertina. Juk kaip tik bendraujant iš kartos į kartą yra perduodama amžiais kaupta žmonių patirtis, žinios, kultūrinės tradicijos. Todėl tada, kai bendravimas pasunkėjęs - nesiseka mums patiems arba pakankamų sugebėjimų neturi mūsų bendravimo partneriai – mūsų gyvenimas tampa sudėtingas, iškyla daug sunkumų ir problemų. (19 / 120-121psl.).

Žmogus gali gerinti bendravimą pažindamas ir ugdydamas savo asmenybę, tobulindamas bendravimo įgūdžius. Bendraudami galime pastebėti, jog žmonių bendravimas ir santykiai gali vystytis įvairiomis nenuspėjamos kryptimi ir tai dažnai nulemia ne vien geri ar blogi bendravimo įgūdžiai, daug kas priklauso nuo asmenybės tipo. Kartais labai skirtingi asmenybės tipai tiesiog negali gyventi sutarti vienoje erdvėje. Tuomet dažnai pasitaiko konfliktai. Praktiškai bet kokiuose tarpasmeniniuose santykiuose konfliktai yra neišvengiami.

Konfliktas – priešingų, nesuderinamų tendencijų susidūrimas, sukiantis stiprius, nemalonus emocinius išgyvenimus. Pirmiausiai konfliktai audrina stiprias emocijas ir kelia nemalonių potyrių. Galvodami apie konfliktus, prisimename pyktį, nevirtį, nerimą, neapykantą ir kitus nemalonus jausmus. Visuomenėje kilę konfliktai paprastai verčia ieškoti naujų sprendimų. Tarpasmeninius ir vidinius asmens konfliktus galime pavadinti tarpusavio ir asmenybės santykių raidos ir tobulėjimo varikliu.(19/ 194 -195 psl.).

2. VIRSMO REIŠKINIO INTERPRETAVIMAS FILOSOFINĖJE SAMONĖJE

Į Virsmo reiškinių žmonės glinosi nuo tada, kai pradėjo jį pastebėti, suvokti ir mąstyti. Egzistencinę žmogaus ir gamtos būtį plačiai tiria filosofijos mokslas. Todėl virsmo reiškinių pradėjo analizuoti ir savaip suvokti jau pirmieji filosofai. Pirmasis Europos filosofas buvo **Talis** iš Mileto. Jis vienas pirmųjų suabejojo mitų teiginiais ir klausė, iš kur pasaulio daiktų įvairovė ir kur pasaulio daiktų pradžia (ne "pradas", nes šios sąvokos Talis nevartojo)? Jam buvo įdomu ne kaip pasaulis atsirado, o koks jis buvo iš pradžių. Tačiau vis tiek pirmasis filosofinis būties klausimas buvo pasaulio ir daiktų "pradžios" klausimas. Taigi, Talis iškelia hipotezę, kad daiktų pradas yra vanduo. Tuo pačiu tai ir pasaulio vieningumo idėjos pagrindimas: visko pradžia ir pabaiga yra vanduo. Talis mąstė apie pasaulio pradžią, bet tik **Anaksimandras** pradėjo vartoti terminą „pradžia“ (archè). Tai buvo šnekamosios kalbos žodis, bet pavartotas filosofo jis pakeitė savo kasdienišką prasmę. Pradžia Anaksimandrui jau buvo kažkas daugiau nei pirmasis daikto raidos momentas; Anaksimandras buvo įsitikinęs, jog tai, kas buvo pradžioje, niekada nesiliauja buvę, tik įgyja kitas formas. Talis ieškojo medžiagos, kuri buvo pradžioje, bet liovėsi buvusi, nes virto kitų rūšių medžiagomis; Anaksimandras taip pat ieškojo pirminės medžiagos, bet buvo įsitikinęs, kad jei ji buvo, tai yra ir bus. Pirminės daiktų savybes jis laikė pastoviomis, esminėmis, pagrindinėmis: „archè“ jam jau buvo ne tik daikto pradžia, bet ir „pradas“, ne tik pirminė, bet ir esminė jo prigimtis. Kartu pakito ir svarbiausia filosofijos problema - jau buvo mąstoma apie kažką daugiau nei pradžia. Žodis „archè“, reiškęs tik pradžią, pavartotas filosofijoje ėmė reikšti pradą (panašiai vėliau pasikeitė lotyniškas žodis „principium“, pirmiausia reiškęs „pradžia“, o vėliau — „pradas“). „Prado“ prasme šis žodis tapo pagrindiniu graikų filosofijos žodyno terminu. (10/35 -37 psl.). Aristotelis rašo, kad Anaksimandras „pradu laikė ne vandenį ir ne kurią kitą iš vadinamųjų stichijų, o kažkokią kitą neapibrėžtą prigimtį, iš kurios atsiranda dangūs su juose esančiais pasauliais“. Iš to galima spręsti, kad Anaksimandras kitaip suprato patį klausimą: ieškodamas prado, jis žvelgė anapus to, kas prieinama stebėjimui. „Matydamas, kaip viena stichija virsta kita, nemanė esant teisinga kurią nors vieną iš jų laikyti pradą, todėl pradą ėmė laikyti kažką esantį anapus jų“. Jis darė prielaidą, kad visų medžiagos rūšių pradas negali būti kuri nors viena rūšis; jis buvo drąsesnis už Talį ir daugelį jonėnų fiziologų, kurie pirminę medžiagą galėjo išsirinkti tik iš žinomų medžiagų rūšių..

Gamta atsiranda iš neapibrėžties, tačiau koku būdu? Kaip vyksta medžiagos pokyčiai? Tai buvo antra didžioji Anaksimandro ir kitų Mileto filosofų problema. Talis, nors aiškių įrodymų nėra, visa

tai įsivaizdavo labai paprastai, kaip vieno daikto vartimą kitu, kaip transformaciją; vanduo, kuris buvo pradžioje, pavirto žeme, oru ir visu kitkuo. Anaksimandras tai suprato labai mokliškai; senovės laikų filosofijos istorikas pasakoja, jog Anaksimandras „manęs, kad pasaulio tapimas yra ne stichijų virsmas iš vienos į kitą, o priešybių išsiskyrimas“. Šitai reikia taip suprasti: esant pirminei neapibrėžčiai visos priešybės yra susimaišiusios, o gamtoje jos jau yra viena nuo kitos atsiskyrusios; vadinasi, jos išsiskyrė gamtos tapimo procese; taigi gamtos tapimas ir yra priešybių išsiskyrimas.(10/ 35 – 37 psl.).

Herakleitas jo manymu, tikrovė anaipol nėra nejudri ir nekintama būseną, pasaulis – tai tekanti, neiški ir dinamiška sankloda, egzistuojanti laike. Pasaulis – tai procesas. Tikrovės esmę geriausiai išreiškia transformacijos, visuotinės kaitos sąvoka. Dainai atsiranda, kinta galiausiai išnyksta, jie egzistuoja tarp buvimo ir nebuvimo, gimimo ir mirties, dėl to tikrovės vaizdas yra upė, joje viskas teka niekas nestovi vietoje. Žinoma, kad: „Neįmanoma du kartus įbristi į tą pačią upę“. Neįmanoma ir dėl to. Kad mes patys nuolat keičiamės. Tiesa tik tai, kad be paliovos tampame: vaiku, jaunuoliu, subrendusiu vyru, seni...Beje atrodo, kad kai kurie dainai išlieka tuo pačiu pavidalu, tačiau tas jų pastovumas – tik iliuzija, nes nėra dainų, kurių savybės būtų pastovios ir nekintamos. Visus dainus valdo nuolatinis tapimas ir nykimas. Gyvenimas trunka neilgai, ir per tokį trumpą laiką nedaug ką įmanoma pastebėti. Jeigu gyventume tik akimirką, argi galėtume pastebėti augalo augimą, argi esamu pavidalu jis mums neatrodytų pastovus? Pasaulio vienovės esmę sudaro jo pirminio prado tapumas, nėra daino, kuris nebūtų to pradinio pagrindo transformacijos produktas, iš jo viskas randasi ir viskas galiausiai į jį sugrįžta. Taigi, viskas yra materialų formų kaita. Mirtis nereiškia išnykimo ir pabaigos, ji yra tik vienos egzistavimo formos perėjimas į kitą. (10/ 35 -37 psl.).

Parmenidas.- žinomiausias iš elėjiečių, Ksenofano mokinys. Jis tęsia mokytojo idėjas apie būties amžinumą ir nekintamumą. Parmenido kaip ir Ksenofano būtis yra rutulio formos. Išvadas jis daro remdamasis grynuoju protu, nes jutimai nieko nefiksuoja. Minties tikrumas garantuotas, nes mintis ir mąstomas dalykas- tas pats. Būtis yra amžina, todėl jai priklauso tik tai, kas neatsiranda ir neišnyksta. Joje nėra jokio judėjimo, jokios nebūties. Apie ją net mąstyti negalimas, nes neįmanoma mąstyti apie tai, ko nėra. Būtis- viena ir visur. Kadangi būtis yra visur, todėl ji judėti nebegali.(10/ 86 psl.).

Vadovaudamas sveiku protu, **Aristotelis** nusprendžia, kad tikroji būtis– realūs dalykai. Patys realūs daiktai – tai substancijos, arba esmės. Substancijoje skiriame, pirma, materiją, kuri pati dar nėra tam tikras konkretus daiktas, antra– formą bei sąvoką, kuri leidžia mums apibrėžti konkretų daiktą, ir trečia– tai, kas susideda iš materijos ir formos. Kas yra materija? Tai dalykas, kuri Aristotelis supranta dvejopai. Pirmiausia– tai chaotiška, neapibrėžta medžiaga, neturinti visiškai jokių savybių. Antra prasme Aristotelis materija vadina kiekvieną medžiagą, iš kurios gaminami daiktai. Keturi elementai– ugnis, oras, vanduo ir žemė yra tarpinė grandis tarp chaotiškos ir juslinės neprieinamos „pirminės materijos” ir daiktų. Materija yra kiekvieno daikto demuo, jos egzistavimą lemia, ne daiktų ir procesų realybę, o jų galimybę. Toji galimybė virsta tikrove tik susijungusi su forma. Daiktas virsta tuo, kas jis yra, t.y., esmė, materijai jungiantis su forma, nes pati materija yra absoliuti negalimybė. Vadinasi, daikto būties esmę lemia forma kaip ir platoniškoji idėja. (10 / 72 psl.).

Kaip forma atsiduria materijoje, arba, tiksliau, kaip potenciali (galimybė) virsta aktu (tikrove)? Kaip atsitinka dėl keturių priežasčių: materialiosios (materijos buvimo), formaliosios (savime aktyvios formos, kuriančios tikrovės daiktus), veikiančiosios, arba aktyviosios (to, kas vykdo materijos jungimą su forma– Dievas, žmogus), ir pagaliau pačios svarbiausios– tikslo priežasties. Kaip sakė Aristotelis, viskas pasaulyje vyksta tikslingai. Būties raiškoje svarbus yra judėjimas. Judėjimas yra universali būties savybė, nes tik dėl judėjimo potenciali (galimybė) virsta aktu (tikrove). (10 / 72 psl.).

Hegeliui logika yra bendriausias mokslas apie visų daiktų esmę. Viskas prasideda nuo sąvokų triados būtis- niekas- tapsmas. Ši triada yra pirmoji Absoliuto dialektinė apraiška kaip teiginys, neiginys ir sintezė. Teiginys – “absoliutas yra grynoji būtis”, jis yra, bet ne daugiau. Grynoji būtis be savybių yra “niekas”. Antitezė (neiginys) skamba taip: “absoliutas yra niekas”, o sintezė taip: “grynosios būties ir nieko vienovė yra tapsmas”. Pasak Hegelio, tai jau žinojimo ir mąstymo pradžia. Po to galima kita triada – kokybė – kiekybė – saikas. Mąstymas gilėja įveikdamas vis naujus prieštaravimus ir yra savipažinos (raidos) varomoji jėga. O tai ir yra dialektika. Dialektiškas Absoliuto judėjimas (savipažina) reiškiasi 4 pagrindiniais principais:

- 1) tapsmo;
- 2) vystymosi;
- 3) visuotinio ryšio;
- 4) determinizmo (priežastingumo);

Spencerio įsitikinimu, evoliucijos teorija turėjo liesti tiek gyvą gamtą, tiek ir kitas būties formas, taigi ji turėjo apimti visą universumą, jo manymu, evoliucija – tai materijos integracijos ir sykiu judėjimo diferenciacijos procesas, kuriame materija nuo neapibrėžto, nekompaktiško vienalytiškumo būklės pereina prie apibrėžto, kompaktiško vienalytiškumo, it tuo pat metu įvyksta analogiška užslėpto, pirminio judėjimo transformacija. Galutinis šio proceso rezultatas yra elementų pusiausvyros būklė, arba materijos sutankėjimas ir joje veikiančių jėgų išlyginimas. Tada evoliucijos procesas baigiasi, juk pažanga negali vykti amžinai. Kita vertus, vos tik pasiekus šį būvį, prasidės atgalinis procesas: laipsniškas irimas. (10 /419 psl.)

Bergsonas teigia, kad Žmogaus būtis kas akimirka yra vis kitokia, kuriama spontaniškų pasirinkimų ir sprendimų. Kadangi kiekvienas dabarties akimirka apima visą jo praeitį, tai jis visada lieka tas pats asmuo. Taigi šitaip traktuojama trukmė yra, viena vertus, nuolatinis egzistencijos tapsmas, jos vientisumas, kurio negali pažeisti jokie pokyčiai ir vingiai ir kita vertus, savo tapatybės suvokimas. Nėra nei jokio pastovaus, nejudančio substrato, - teigia bergsonas, - nei atsirū būsenų, kurios po jį vaikštinėtų, tarsi aktoriai po sceną. Tai yra paprasčiausia nenutrūkstama mūsų vidinio gyvenimo melodija, kuri tolydžiai trunka ir truks visą mūsų sąmoningą gyvenimą nuo pradžios iki galo. (10 /434 – 435 psl.).

Egzistencializmas turėjo didelę įtaką ir lietuvių išeivijos filosofams: A. Maceinai ir J. Girniui.

A. Maceina teigia, kad žmogus gyvendamas, kinta tiek kiekybiškai, tiek kokybiškai. Jis auga tobulėja, kinta tiek išore, tiek vidumi. Tačiau nepaisant to, visada išlieka tapatus sau pačiam. Aš, kuris žino, kad tai jis yra visų savo kaitų subjektas, šiose kaitose nedindgstas ir kitu nevirstas. Tačiau, kas padaro žmogų tapatų sau? Viskas kinta aplink jį, viskas kinta jame pačiame, tačiau joks kitimas nepaverčia asmens kitu. „Tapatybė yra asmens būseną, normali žmogaus būseną yra būsmas, ne tapsmas“. Žmogus tik todėl suvokia kaitą aplink save, kadangi jo AŠ niekada nekinta, kadangi jis pats „yra kitimo nešėjas arba subjektas, bet nieku būdu ne pats kintąs dalykas arba kitimo objektas.“

Tačiau čia iškyla klausimas, kaip asmuo būdamas visada tas pats, išlieka laike, kuris nuolat kinta. Kaip susiderina pastovumas ir laikinumas? . Judėjimą apibrėžia laiko pagalba, bet pačios laiko esmės neatskleidžia. Tačiau „jei niekas nepraeitų, nebūtų nė praeitojo laiko“, tai pat jei „niekas neateitų, nebūtų nė būsimąjo laiko“ (šv. Augustinas). Vadinasi atsiranda du laiko „matmenys“ praeitis ir ateitis. Kadangi vieno jau nėra, o kito dar nėra, tai turėtų būti ir trečias - dabartis. Ji taip

pat yra laikas, nes ji kinta, ateina iš ateities ir nueina į praeitį. Jei dabartis nepraeitų, ji būtų jau ne laikas, o amžinybė. Taigi visiems trims: praeičiai, dabarčiai ir ateičiai tinka laiko apibūdinimas - laikinumas. „Tik todėl sakome tiesą, kad laikas yra, kadangi jis stengiasi nebūti“. „Laikas tik tada yra laikas, kai praeina“.(11/ 390 – 392 psl.)

Juozas Girnius

Teigia, kad kylant techniniam gyvenimo lygiu, gyvenimas darosi ne paprastesnis ir lengvesnis, o sudėtingesnis ir problematiškesnis. Technika atskleidžia žmogui naujus galimumus. Bet šiuos galimumus žmogus lygiai gali panaudoti ir savo palaimai, ir savo pražūčiai. Todėl, kaip ir anksčiau, galutinai lemia pats žmogus. Niekada anksčiau nebuvo žmogui daugiau pagrindo didžiuotis savo techniniais laimėjimais ir žvelgti ateitin su išdidžiu pasitikėjimu. Tačiau drauge niekada žmogus nežvelgė į ateitį su tokia baiminga netikrybe, kaip įžengęs į atomo amžių. Vietoj gamtos jį stingdo savęs paties baimė, kurią kelia techninė pažangoj pasiekta jėga. Ir tuo pačiu žmogus prarado sątykį su gamta, bet ne dėl to, kad ją pavertė mokslinio tyrinėjimo objektu, o dėl to, kad užmiršome kitus kelius į gamtą – filosofiją ir meną. (11/ 92-93 psl.).

Tekstilės ciklo „Virsmas“ koncepcijoje ypač remiamasi Herakleito, Bergsono teorijomis apie pastovų ir kintamą būties judėjimą, taip pat yra daug sąsajų su lietuvių filosofo J. Girniaus mintimis, apie šiuolaikinių technologinių pasiekimų įtaką žmogaus dvasingumui ir tobulėjimui.

3. MENINIS VIRSMO REIŠKINIO INTERPRETAVIMAS

3.1. Virsmo reiškinių vaizdavimas vizualiajame mene

Virsmo, gimtųjų, mirties temomis kūrė daug meninių įvairiose srityse: tapyboje, skulptūroje, fotografijoje, tekstilėje ir kt. Įsigilinus į jų kūrybą galima suprasti koks svarbus meninkams yra žmogaus būties klausimas, tai yra ne tik filosofijos, bet ir kūrybos pagrindas.

Vienas žymiausių Lietuvos simbolistų domėjęs gamtos ir pasaulio kitimu - tai M. K. Čiurlionis. Čiurlionio tapyba – tai apmąstymai įvairiausiomis filosofinėmis, psichologinėmis, religinėmis, menų sintezės temomis. Jį domina Visatos radimasis, jos sandara, pasaulį valdančios dvasios klausimas, gamta ir jos ciklai, žmogaus gyvenimo prasmė, psichologinės būsenos ir būties evoliucija, galimybė įgyvendinti muzikinės kūrybos principus tapyboje. Paveiksluose galima rasti romantizmo, simbolizmo, abstrakcionizmo elementų. Visų Čiurlionio minčių raida labiausiai atsispindi piešiniuose ir eskizuose. Čiurlionio “Žiema”. VIII iš 8 paveikslų ciklo” (priedas 2, pusl ..) parodytas materijos kitimo talentingo mąstymo bruožas. Matyti, kaip debesys (pavaizduoti plytų klodu) išsidalija lašais (plytos), šie – dar smulkiau (mažos plytelės), o artėjant prie žemės atšąla, ima stambėti – virsta sniegėmis (plytos, pažymėtos žvaigždutėmis), jos gula ant žemės į plytų klodą. Tai fizikoje medžiagos virsmas iš vieno jos būvio į kitą. Tai taip pat paaiškina, kad šio paveikslo aukštyn kojomis nepakabinsi, o kitaip reikėjo tyrinėjimų, kaip jį parodose kabino Čiurlionis! Altšuleris sakė, kad nėra kito tokio dailininko kaip Čiurlionis, kuris turėtų tokią tobulą sistemę vaizduotę. Teigė, kad paprasti moters ir žuvies (undinė), vyro ir arklio (kentauros) ir pan. kūno dalių sujungimai yra lėkštos fantazijos pavyzdžiai. materijos vystymasis (“Fantazija: preliudas, fuga, finale”);- priešingybė (“Vyčio preliudas”);- materijos kitimas (“Žiema. VIII iš 8 pav. ciklo”). (2; 96 – 104 psl.). (Priedas 2).

Visiems pasaulio sukūrimo mitams bendra tai, kad jie suprantami kaip dinamiškas, tam tikrą laiką tarpą vykstantis hierarchiškas aktas. Lietuvių dailininkas pasirenka ciklinę kūrinio formą ir tuo pabrėžia jo gerai suvokiamą kosmogonijos procesualumą. Apžvelgus trylikos kūrinių ciklą, matyti, kad paskutinis paveikslas nei kompoziciškai, nei idėjiškai pasakojimo lyg ir neužbaigia, jis tiesiog nutrūksta. Kaip žinome iš pirminio šaltinio, šį ciklą M. K. Čiurlionis tikėjosi tapyti ir toliau, jei tik turėsiąs naujų minčių. Taigi dailininkas deklaruoja nepriklausomumą nuo kokių nors literatūrinių šaltinių ir pats jaučiasi esąs Kūrėjas, ir tai, beje, yra tipiška XIX a. pabaigos ir XX a. pradžios menininko laikysena. (2; 96 – 104 psl.).

Pirmieji trys paveikslai leidžia manyti, kad dailininkas nesirėmė viena kuria kosmogonine sistema, bet pavaizdavo keletą skirtingų jam žinomų pasaulio pradžios variantų arba tiesiog pateikė savo sintezuotą požiūrį. Pirmuosiuose ciklo darbuose, matyt, yra skirtingų mitinių pasakojimų apie Kūrimą vaizdiniai. Pirmojoje kompozicijoje sujungti tarsi du skirtingi mitai - biblinis, susietas su Kūrimu žodžiais, ir senovės egiptiečių, kuriame kalbama apie pasaulio pradžioje iš vandens pasirodžiusią kalvą. Antroji kompozicija iš pirmo žvilgsnio atitinka daugelio kosmogonijų, taip pat krikščioniškosios, aprašymus apie šviesos ir tamsos atskyrimą. Trečiame darbe tarytum remiamasi Dievo pirmumo idėja pagal Biblijos Pradžios knygą, bet ne visai suprantama, kodėl dailininkas šio paveikslo neeksponavo ciklo pradžioje? Šis detalus aiškinimasis verčia daryti išvadą, kad M. K. Čiurlionio *Pasaulio sutvėrimo* cikle esama trijų skirtingų mitologijų - krikščioniškosios, vėdiškosios, egiptietiškosios - pasaulio atsiradimo vaizdinių. (2; 96 – 104 psl.).

Čiurlionio vaizdų pasaulis – tai nepakartojamos dailininko vizijos, traukiančios žiūrovą savo paslaptinumu, atskleidžiančios vis naujas suvokimo plotmes.

Lietuvių meninkas kuris labai artimas savo kūryba Čiurlioniui tai **V. Vaitekūnas**. Dailininkas V. Vaitekūnas yra vienas iš tų retų lietuvių menininkų, kurio originalūs dailės darbai pagrįsti gilia etnine dvasia; laja dvasia, kurioje stipriai išryškėja subtilus ir švelnus aistiškas žmogaus būties vaizdavimas, mistinis, t.y. per transcendenciją regimas, gamtos bei visatos supratimas, fatališkas žmogaus skirties išsprendimas, glaudus regimo ir neregimo gyvenimo susilietimas, pagaliau aistiškas visų žemiškų ir nežemiškų žmogaus troškimų išsipildymas.

Šį originalų ir pilną idėjinio įsijautimo dailininką jau daugelį metų traukė simbolinės meno apraiškos. Šia kryptimi jis ėmė ir kurti. Mistinė indiškoji Vydūno filosofija, kuri kiekvienam išprususiam lietuviui yra gerai žinoma, labiausiai atkreipė V. Vaitekūno dėmesį. Ši filosofija (teisingiau - šis savitas žvilgsnis į žmogų, jo pasaulį ir jo gyvenimą) lietuviui sielai yra itin artima, nes ji išlikusi nuo amžių jo iškankintoje būtybėje. Ji išplaukia iš senovinės tikrosios lietuvių dvasios, iš gamtiškai mistinio visatos supratimo. Nuolatinis žmogaus atgimimas per reinkarnaciją (kad jis nuolat ir nuolat žengtų į aukštesnes savo gyvatos pakopas), jo gaivališkas troškimas tobulėti, noras išsivaduoti iš visų nykstančių menkų ir laikinų gyvenimiškų aistrų, jo pastangos galutinai išsiplėsti iš materijos varžtų, jo susiliejęs su dievybe - t.y. su visata - štai būdingiausi idėjiniai Vaitekūno dailės darbų motyvai. (Priedas 2/ 4 pav.) Saulė - nepaprastas veiksnys Vaitekūno kūryboje. Saulė ir žemė jam turi vienybės ir net tapatybės principų. Jų abiejų koordinacija sudaro žemiškosios gyvatos prasmę: visa, kas gimė Žemėje, norom nenorom gravituoja į nuskaidrėjimą, į šviesą, į sutūpimą -saulėje.(12/ 5 – 6 psl.).

Vaitekūnas teigia, kad Mūsų Žemės planetai saulė yra šviesos ir gyvybės šaltinis, jos gyvybingumo pradmuo ir gyvenimo esmė. Žemė yra Saulės orbitoje - jos priklausomybėje. Žemės raida - tai Saulės kūno kūrybinis darbas. Žemės planetai atvėsus, iš uolos prasideda reinkarnacinė -evoliucinė gyvybės raida. Uola virsta žemės grumstu - laštele, bakterija, augalu, gyvuliu, požmogiu, žmogumi, antžmogiu, šviesiažmogiu, šviesiakūniu ir pagaliau siela, kuri įsijungia į saulę tolesniam įsikūnijimui. Žemės planetai išsekus (kaip Mėnuliui), jos likučiai išsisklaido erdvėje meteorais į kitas planetas reinkarnacijai toliau tęsti. (12/39psl.).

Vaitekūnas gilina į žmogaus gėrio ir blogio problemas. Jis teigia, kad netobulo žmogaus „Aš“ prigimtyje glūdi gėrio ir blogio pradai: plus ir minus. Per jų susilietimą, kovą atsiranda energija. Šiame vyksme laimi gėris arba blogis. „Aš“ kūnui tobulėjant, organizme gėrio pradas kovoja su blogio pradū. Kai gėrio pradas, nugalėdamas blogio pradą, jį išmeta iš organizmo (iš kūno), žmonių bendruomenėje įvyksta nepageidaujamų dalykų (nužudymų, vagysčių ir pan.). Nusikaltimai iš „Aš“ kūno (žmogaus) kyla nesąmoningai - natūraliai. (Priedas 2/3 pav.)

Gamtoje vyksta nuolatinė gėrio kova su blogiu. Tai yra amžinasis visatos vyksmas.

Neišgyvendindami iš savęs blogybių, „Aš“ kūnai netobulėtų, gėris ir blogis yra natūrali išdava. Inkarnacija - sielos apsikovimas, reinkarnacija - sielos nusikovimas - tobulėjimas.

Kaip minėta, sielai apsikraunant vėlėmis, kovoje laimi blogis. Sielai nusikratant vėlėmis, kovą laimi gėris). Pageidaujamą tvarką išlaikyti protingoje visuomenėje yra natūralus gamtos įstatymas: nedaryk kitam to, kas ir tau būtų nemėgta. (12/70psl.).

Kitas Lietuvių meninkas besidomintis gamtos būtimi tai **Saulius Vaitiekūnas**. (Priedas 2). Jis yra akmenis ir metalo menininkas, puikiai panaudojantis šių medžiagų plastines galimybes ir suteikiantis savo svariems darbams ne mažiau svarios egzistencinės reikšmės ir filosofinio conceptualumo. Kruopštus ir atkaklus darbas su patvariausia materija Vaitiekūnui yra mąstymo būdas, o jo kūrinio estetiškos formos daugiausia lemia pagarba natūraliems gamtos pavidalams. Tai menininkas, kurį labiausiai jaudina žemiškoji daikto paslaptis. Pirmiausia yra kūnas, po to – žodis, mintis, kūrinys. Iš kūno masyvios paslapties išauginamas kūrinys yra sunkus ir nepaneigiamas. Kuo daugiau fizinio svorio, tuo stipresnė metafizinė užuomina. Juk kiekvienas daiktas, jei tik sugebame pakankamai gerai į jį išžiūrėti, praranda savo paviršinę, instrumentinę reikšmę ir tampa metafiziniu klausimu. Nuo klausimo kas jis yra mums natūraliai pereiname prie klausimo kas jis yra savaime, kodėl jis apskritai yra. Didysis Sauliaus rūpestis – ištraukti tamsią ir sunkią būties substanciją į skaidrią metaforos šviesą. Menas jam ir yra gyvenimo metaforos kūrimas, pasaulio ir menininko dialogas.

Meniniais objektais jis siekia taip įmagnetinti klausimo ir atsakymo polių, kad jų įtampa baigtųsi stipria dvasine iškrova, bent akimirksniu nušviečiančia ir pasaulio, ir žmogaus būties gelmę. Taigi menininkas daikto / kūno masę paverčia prasmingu minties krūviu, ontologinį klausimą – intensyviu estetiniu išgyvenimu. Tas estetiškumas – specifinis, magiškas, nes perdarytame, estetiškai transformuotame daikte išlieka jo pirminė, ikikultūrinė substancija kaip esmingiausias estetiškas (jutiminis) kūrybos stimulus. (materijos misterija // Dailė. 2003/02, psl.96.)

Į laiko temą Saulius Vaitiekūnas keliauja nuosekliai ir atkakliai. Vienas paskutiniųjų darbų – įspūdingasis laiko stulpas, šimtais tiksnių laikrodžių apkibusi „Chronos“ kolona. Čia laiko judėjimas suvokiamas kaip itin agresyvus gamtos pasireiškimas. Laikas yra kosminis gyvenimo ir mirties ratas, išreikštas saulės, svastikos, judančių kryžių simboliais. To judėjimo ašis – gyvenimo iščios. Todėl gyvenimo esmė yra erotinė, gamtą dailininkas mato kaip savotišką vaginą, amžinai malančią gyvybės formas. (materijos misterija // Dailė. 2003/02, psl.96.)

Amžinybės labiausiai apčiuopiama apraiška yra akmuo, esminis pasaulio fundamentas. Akmuo – moteriškas gamtos kūnas, gundantis, skatinantis jį paliesti ranka, – jis leidžia pajusti magiškosios realybės plastiką ir svorį. Sidabro inkrustacijos akmens kūne, savotiškas natūros sukultūrinimas – vyriškosios sąmonės atsakas, reiškiantis gyvybės prado adoraciją bei garbinimą. Taip atsiranda unikalūs Sauliaus Vaitiekūno akmens ir sidabro plastikos kūriniai, kurių reikšmė – ne vien estetinė.

Sauliaus Vaitiekūno kūryba – realybės meditacija, apmąstymas apie būties ištakas ir žmogaus gyvenimo prasmę. Tuo ji stipri, imponuojanti, traukianti. Nes tikrieji gyvenimo klausimai, metafizinė mūsų buvimo paslaptis, kurią mums signalizuoja nebylūs daiktai, yra esminė, giliausia meno tema. (materijos misterija // Dailė. 2003/02, psl.96.)

Nagrindžiant virsmo reiškinį vizualiajame mene reiktų plačiau pažvelgti į egzistencinį meną. Egzistencialistai teigė, jog žmogus pasaulyje yra vienišas, ir nėra jokių pirminių moralinių ar religinių sistemų, kuriomis jis galėtų remtis ar vadovautis. Iš vienos pusės jis priverstas įsisąmoninti savo vienišumą, egzistencijos beprasmiškumą ir absurdiškumą; iš kitos pusės jis yra laisvas kiekvienu savo veiksmu išsiskirti ir iš naujo save atrasti. Egzistencializmui būdingas autentiškumas, nerimo jausmas, susvetimėjimas, absurdiškumas, pasibjaurėjimas, transformacija, metamorfozės, susirūpinimas, laisvė tapo ir meno kritikos bruožais, kuriais rašytojai įvardijo gretinamojo darbo patirtį. (3/176- 178 psl.)

Jean Fautrier garsiausių paveikslų ir skulptūrų seriją „Įkaitai“ sukūrė karo metu besislapstydamas psichinių ligonių prieglaudoje Paryžiaus priemiestyje, kur jis girdėjo aplinkiniuose miškuose nacių

kankinamų ir žudomų belaisvių šauksmus. Šie siaubingi potyriai atsispindi jo kūryboje. Manipuliavimas medžiagomis sluoksnuotais bei raižytais paviršiais vaizduojant nukirstas kūno dalis atskleidė suluošinto kūno išvaizdą. Kurdamas atviro smurto vaizdus, Fautrier vos susilaikė nuo visiško žmogaus kūno sunaikinimo. Abstrakcijos ir alegorinio vaizdavimo derinimas išraiškingai perteikia aukų žmogiškąją kilmę ir bevardžių aukų, rastų bendruose kapuose, abstraktumą. Jie taip pat atskleidžia jį užvaldžiusį troškimą įamžinti tiek pačias aukas, tiek prieš jas panaudotą žiaurumą. (Priedas 2).

Egzistencinė kančia aiškiai atsispindi **Germaine Richier** kūryboje. Ji gali būti suvokiama ekspresionizmo (dėl jos meninio stiliaus galios) ir siurrealizmo (dėl jos kūrybos paslapčių gausumo) kontekste; šių bruožų darna puikiai išreiškia pokario laikotarpio dvasią. (Priedas 2).

Giacometti buvo tipišiausias egzistencializmo menininkas. Jo įkyrus to paties objekto perkūrimas ir trapių figūrų, pasimetusių plačioje atviroje erdvėje, vaizdavimas išreiškė žmogaus izoliaciją ir kovą, o kartu nuolatinį poreikį grįžti į pradžią ir pradėti iš naujo. 1958 metais Genet rašė: „Grožis neturi kitų ištakų, kaip tik tam tikrą žaizdą, kurią kiekvienas žmogus nešiojasi savyje...“. Giacometti menas, mano nuomone, siekia atverti šią slaptą žaizdą kiekviename žmoguje ir netgi daikte, taip sudarydamas jam galimybes jas parodyti" rašė Sarte. (3/ 176- 178 psl.).

3.2. Virsmo vizualizavimas šiuolaikinėje tekstilėje.

Šiuo metu meninėje veikloje aktyviai reiškiasi daug jaunų konceptualios tekstilės meninkų, jų darbai prabyla įvairiomis aktualiomis temomis. Virsmo tema - viena iš dažnai sutinkamų. Gilinamasi į tokius reiškinius kaip gamtos transformacija, būties egzistavimo, mutacija, reinkarnacija, gimimas, mirtis, gyvenimo prasmė. Egzistencines temas gana giliai savo darbuose analizuoja meninkė Jeanete Sandler, jos kūryba apima nuo drabužių kolekcijos, išpūdingo dydžio instaliacijų iki trimačių ir dvimačių darbų. Savo darbams daugiausia naudoja veltinio technologija. Ji sukūrė išpūdingą kolekcija pavadinimu „metacorpus“, ši kolekcija buvo pristatoma su šokiu ir muzika, tarsi mini spektaklis, tokiu būdu geriau išreiškiama idėja. „Metacorpus“ – tai kažkas, kas glūdi giliai širdyje ir sieloje, tai ko neįmanoma išreikšti žodžiais. (1 Priedas). Tai formos ir dariniai kurie artimi gamtai ir tarsi įsilieja į ją, šios formos gamtos dalis, teigia Sandler. Kostiumai suskirstyti į dvi dalis vieni priklauso sausumai, o kiti kilę iš vandens stichijos. Ši kolekcija – tai gamtos peizažo paralelė, jos koncepcija dvejopa viena – tai kūnas, kita – kūno transformacijos. Kostiumuose atsispindi žmogaus

stilizuoti organai, bioninės ir pneumatinės formos, technologiniai persipynimai. Sendler išreiškia žmogaus virsmą paukščiu, transformaciją, migraciją per metaforinę tapatybę. Transformacija išreiškiama per šokį judėjimą, būtybė virsta paukščiu ir vėl grįžta į pirminę būseną. Meninkė kuria instaliacijas kurios dažnai savo formomis įsilieja į gamtą ir joje eksponuojamos, pavyzdžiui darbų ciklas „gyvenimo smukimas į mirtį“ buvo eksponuojamas sode, veltinio instaliacijos buvo apvelkamos ant medžių kamienų, tarsi marškiniai, po metų nugairintos įvairių oro sąlygų jos buvo nuimtos nuo medžių ir tapo išsiformavusios pagal medžių formas. Tekstilinė savo instaliacijas pritaiko įvairiose netradicinėse aplinkose, formuoja tekstilę ant metalinių tvorų, jos darbas iš raudonos veltinio virvės, kuri pirmiau buvo širdies formos ir keliavo iš ekspozicijų salės į lauką „gyvenimo linija“, galima stebėti kaip ji virpa, kinta, ji tarsi vedantis tekelis, galiausiai turintis pabaigą. Lietuvoje vykusio meninės parodos pagrindinė idėja rėmėsi priešgimimo būtimi, transformacijos, augimo ir mirties temomis. Tai instaliacija iš popieriaus „kokonai“, „Paliesk mane“, „peteliškes plazdėsis pilve“, „meilės tinklas“. (1 Priedas). Visi darbai atlikti veltinio technologija maišant su rankų darbo popieriumi. (www.sendler.co.uk). (žiur. 2006 04 25).

Apie žmogaus augimą ir senėjimą pasakoja Inges stahl darbas „Progresija“ Kuris lyg sudarytas iš trijų tos pačios moters veidų, tačiau aiškiai matyti, jog kiekvienas veidas vis senesnis, turi vis daugiau raukšlių, tekstilininkė išsako žmogaus nepastovią būtį, moters grožis nėra amžinas, jis kinta su metais, ji gali tapti neatpažįstama.

Norvegų tekstilininkė Aniken Amudsen kuria trimačius tekstilės objektus transformacijos, ligų ląstelių mutacijos temomis. Dirbdama montuoja tekstilę su fotografija ir Multimedia menu. Jos darbai paremti ligomis ir medicina. Tekstilinės skulptūros neįprastų formų primenančios ateivių užuominas. Meninkė demonstruoja ligos augimo, vystymosi stadijas, iškreiptas jų formas, kai kurie darbai sukelia pasibjaurėjimą plintančia liga. Autorė gilina kaip atrodo ligos apimti žmogaus organai, kaip jie mutuoja. Atrodo keista, jog meninkė domisi tokia tema, bet išties tai labai aktuali šių laikų tema, kai liga lyg šešėlis visur seka paskui žmones, ji grėsmingai mutuoja užvaldydama pasaulį, virsta žmogaus gyvenimo dalimi. Kita vertus meninkė žiūri į šiuos žmogui nemalonius reiškinius per meno ir grožio prizmę, pasitelkdama šiuolaikines technologijas ji sukuria originalius dar nematytus hibridinius tekstilės derinius. Pagrindiniai jos darbai suskirstyti į ciklus: „Mutacija“, „Parazitai“, „Biopsija“, „Grobikai“ (1 Priedas). (www.kunst.no/amudsen/work.html) (žiur.2006 04 20).

4. MAGISTRO DARBO KONCEPCIJOS REALIZAVIMO ETAPAI

4.1. Kūrybinio darbo koncepcija

Kūrybinio darbo koncepcija gimė mąstant apie gyvenimo kintamumą ir nepastovumą, juk šiame pasaulyje nėra pastovių dalykų. Kaip teigia Bergsonas, nėra nei jokio pastovaus, nejudančio substrato. Mes sukurti iš materijos, kuri juda, taip sukurdama laiką. Taigi mes vystomės. Gimstame, augame, bręstame, senstame, mirštame. Mums egzistuoja laikas, erdvė, judėjimas ir visa, kas sukurta. Bet mes taip pat turime sąmonę, kuri stengiasi suvokti ir prisitaikyti prie kintančios aplinkos. Mes siekiame išlikti, nebūti nuneštais laiko ir erdvės. Tačiau laikas dažnai pakeičia materijos fizinę būtį, taip pat kinta žmogaus psichologiniai ir emociniai išgyvenimai. Todėl atrodo, svarbu akcentuoti žmogaus kitimo procesus ir kritinius momentus, kuriuose individas neišvengiamai tampa kitu, virsmas negrįžtamas, tolesnis gyvenimo tarpsnis turėtų būti kažkas iš esmės naujo.

Kūrybinį tekstilės darbą sudaro keturios erdvinės ciklo dalys, kurios nusako žmonių tarpusavio santykių, žmogaus ir gyvosios gamtos santykio dvasinį virsmą. Tai - “Pradžia”, “Sambūvis”, “agresija”, “susinaikinimas”. Pagrindinė kūrinio idėja išreiškiama per gamtos reiškinių simbiozės formas.

Pirmoji ciklo dalis “**Pradžia**” – tai naujos gyvybės atsiradimas, jį galima interpretuoti kaip naują dvasinį prasiveržimą, kuris atėjo į erdvės ir laiko pasaulį, tai bepradedantis vystytis naujas tvarinys. Ši ciklo dalis komponuojama erdvėje pradedant nuo sienos taip suteikiamas proveržio išpūdis. Darbe tarsi jaučiama gamalo užuomina, kuri perauga į besivystančias kelias gijas. Kompozicijoje vyrauja daugiau aptakių formų, kurios sukelia simbolines asociacijas į motinos iščias, į embriono užuomazgą ar prasikalanti augalo gemalą, tačiau tikslaus konkretumo stengiamasi išvengti sąmoningai, tai yra meninė interpretacija į materijos pavidalo pasikeitimą, kai iš nieko atsiranda kažkas, kas auga ir turi galimybę išsivystyti į kažką. Žvelgiant į žmogaus gimimą, siela apdovanojama kūnu ir įgauna naują prigimtį. Ji veržiasi toliau gyventi, trykšta pulsuojančia energija, tokį išpūdį kelia besitęsiantys virpantys formos paviršiai. Ciklo objektas „Pradžia“ – tai žmogaus santykių virsmo užuomazga, ji tarsi, tik pradeda matytis ir vystytis. Objektą sudaro dvi pusės vidinė ir išorinė nuo jų nutysta atšakos simbolizuojančios dviejų jėgų santykių atsiradimą.

Antra dalis **“sambūvis”** Pagrindinė šios dalies koncepcija grindžiama biologiniu reiškiniu simbiozė - įvairių skirtingų rūšių organizmų sugyvenimo formomis. (www.wikipedia.org/wiki/simbioz) (žiūr. 2006 10 05). Simbiozės formų atspindys persikelia į žmonių gyvenimą, santykius Šioje ciklo dalyje tarp taikiai esančių organizmų iškyla kova už būvį. Erdvėje išsidėsčiusios dvi formos kylančios į viršų, kurios tarsi suauga į vieną. Dvi gyvybės yra tarsi priklausomos viena nuo kitos, jos neišskiriamos, nes išgyvena tik būdamos kartu, tačiau naudodamos viena kitos energiją, po truputį nyksta. Dviejų skirtingų jėgų taikus sambūvis galiausiai virsta kova. Stipresnioji jėga išgyvens ilgiau, tačiau jos susinaikinimas yra nulemtas. Ši koncepcija paremta žmogaus gyvenimo virsmu. Jo gyvenime vyksta nuolatinė kova už būvį ir dažnai ji būna daug negailestingesnė, nei gyvūnų pasaulyje. Žmogus sudėtinga, mąstanti būtybė, nuolat išgyvena psichologinę kovą, nes priverstas bendrauti su kitais žmonėmis, kurie įsiterpę į jo erdvę, kartais daro gyvenimą vertingesnį, o kartais sugeba taip pakenkti, jog suardo vidinę žmogaus pusiausvyrą. Tačiau artimas žmogus gali būti stipri atrama sunkiomis akimirkomis. Sakoma, kad dviese visada lengviau pakelti gyvenimo našta, ypač jei du žmonės sieja stipri dvasinė meilė.” Žmogiškosios simbiozės apibrėžimas skelbia: simbiozė yra tuomet, kai du žmonės elgiasi vienas su kitu taip, lyg būtų vienas asmuo”. (Asta Griškonytė “Apie laisvės baimę”), Tarsi negalėtų vienas be kito išgyventi kaip kūdikis be motinos. Iš dalies simbiozė žmogaus gyvenime – tai draugystė, prisitaikymas prie kito ir betarpiška pagalba. Tačiau neesame tokios tobulos asmenybės ir gyvendamos vienoje erdvėje su kitais, neišvengiame konfliktų ir kovų. Konfliktai – tai neigiami reiškiniai, kurie nuolat kartojasi ir sujaukia darnią žmogaus psichologinę būseną. Pasitaikantys dar sudėtingesni konfliktai su pačiu savimi, kai žmogaus asmenybė tarsi pasidalija į dvi dalis, kurios nesugyvena viename kūne sukeldamos stiprią asmenybės sumaištį. Taigi žmogaus raida neįmanoma be nuolatinių krizių, tačiau jis gali apsiginkluoti atsparumu. Stiprinant savo dvasinį pasaulį, atrandama jėgų įveikti net pačias sunkiausias krizes, jei jų žmogus nesugebėtų nugalėti, būtų pasmerktas regresui. Darbo išsidėstymas erdvėje vertikalus, jaučiama didelė jėga ir kryptis į viršų, akcentuojamas augimas. Šios dalies meninė vizualizacija artima augalo vystymuisi, suartinama su gyvybės augimu ir bujotimu. Darbas padalinamas į dvi skirtingas dalis raudonąją ir mėlynąją jėgą. Pradžioje matyti, kad raudonoji jėga dominuojanti, ji išsišakoja dar į dvi dalis, kurios susilieja su mėlynuoju objektu, galiausiai į viršų stiebiasi tik mėlynoji, šioje kovoje ji išgyvena, tačiau po truputį pradeda tirti ir nykti.

Žmogus tobulėja tada, kai tampa artimas gamtai, kai su ja susilieja stiprėja jo dvasinis pasaulis, tobulėjantis mokslas ir vykstantis greitas technologinis progresas turėtų tobulinti žmogų ir visuomenę, deja daugeliu atveju šis progresas veda žmogaus dvasinį pasaulį prie išnykimo ribos. Pasak J. Girniaus “Pats žmogus netobulėja su technine pažanga.“ Technika suteikia žmogui didesnę jėgą, bet būti galingesniai dar nereiškia būti geresniai”. Trečioji darbo dalis „Agresija“ atskleidžia greitai plintančią ir pasaulį užkariaujančią ligą – technologinį progresą, kuris ne tik padeda žmogui kurti patogesnį gyvenimą, bet visų pirma nutolina jį nuo gamtos ir sukelia globalinį naikinimą. Žmogui keliama technologinio virsmo agresija, kuri tarsi parazitas palaipsniui išsiurbia jo teigiamą energiją, tam, kad dar labiau sustiprėtų. Pasaulis tapo valdomas kompiuteriais, robotais, mašinomis, kurios naudoja atominę energiją, chemikalus teršiančius orą, tuo tarpu mažiau saugomas natūralus paveldas: be gailesčio kertami ir deginami miškai, nesaugomi reti gyvūnai, į gamtą išmetami pavojingi teršalai. Naikiname savo pasaulį patys baisu, kad žmogus galvoja tik apie savo gerovę šiandien, o ateities kartos jam neberūpi. Po truputį žlugdomas žmonijos dvasinis pasaulis, atstumiamas tikėjimas. Visuomenė tampa uždara, pavojinga, dažnai ją valdo baimė, nepasitikėjimas vienas kitu. Žmogus pats sukelia grėsmę sau ir visuomenei, naikindamas viską kas neša gerį. Todėl įsitikinimas, kad pasaulį gali ištikti susinaikinimo krizė, nuostabos nebekelia. Šioje ciklo dalyje išiveržiantį technologinį progresą simbolizuoja pailgos agresyvios formos objektai. Jie tarsi prisisiurbę prie paviršiaus savo čiuptuvais, šliaužia ir naikina viską aplink. Trečioji ciklo dalis „**susinaikinimas**“ traktuojamas kaip mirtis - tai natūralus ir neišvengiamas procesas, kuris neša po savęs naują atsiradimą, tai tarsi būties tėkmės ratas, kurioje pavidalai atsiranda buvoja ir išnyksta. Šio objekto koncepcija interpretuojama per santykių sunykimą, Iš dviejų jėgų likusi viena neįstengė išlikti pilname pavojų ir agresijos pasaulyje, kita vertus laiko tėkmė paskatino ją senti ir sunykti. Darbe „susinaikinimas“ trimatė kompozicija yra žemiausia, vaizduojama lyg pavargusi neaiškios formos figūra, lyg suvytęs ir sudūlėjęs žiedas, kuris dar stengiasi pakilti, tačiau traukiasi vis arčiau žemės ir po truputį nyksta. Mirtis vaizduojama kaip senkančių jėgų blėsimas. Ji slenka lėtai siurbdama paskutinius gyvybės atodūsius ilgas, bet bejėgiškas gyvybės išnykimo šleifas tęsiasi ir greitai, netikėtai nutrūksta. Mirtis tai metaforiška užuomina ir į žmonijos išnykimą tam, kad atgimtų iš naujo, turi susinaikinti. Mirtis negali būti beprasmiška, gyvybė transformuojasi kitoje būsenoje. Šioje ciklo dalyje miršta medžiai, žmonės, kalnai ir visatos, bet atgimsta nauji.“ Niekas reiškinių ir formų pasaulyje negali gyventi amžinai kitaip sustotų būties tėkmė. Gyvenimas tarsi nuolat tekanti upė, į kurios tuos pačios vandenys negalima dukart įbristi“ teigia Herakleitas. Būties tėkmė – tai

vyksmas, panašus į vandenyno bangą, kuri pakyla ir vėl prasmenga. Palikdama tuštumą, iš kurios vėl kyla nauja banga“ (5/ 23 psl.).

4.2. Grafinis – maketinis kūrybinės idėjos vystymas

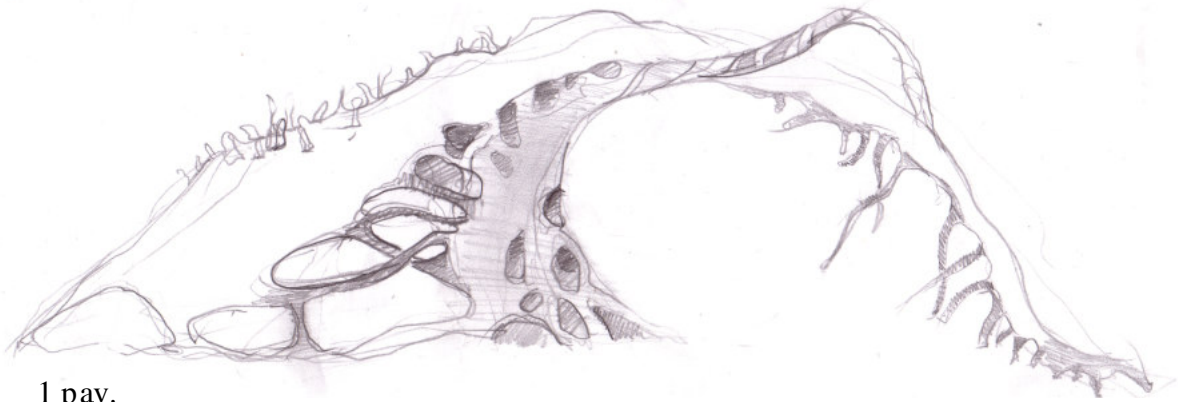
Tekstilės darbų ciklas “Virsmas” yra erdvinių, tūrinių formų kūrinys, tad svarbiausia dėmesys šiame darbe buvo skirtas tiksliai formos paieškai. Tekstilės darbai buvo kuriami iš lenktų, erdvinių formų, kurios paremtos smarkiai stilizuotais gamtos motyvais. Pirmajai ciklo daliai forma buvo ieškoma iš apvalių primenančių gemalų pavidalų. Darbas kabinamas ant sienos jo apatinė dalis siekia žemę. Forma yra tarsi perlenkta pusiau taip atsiranda dvi kompozicijos pusės : vidinę tamsi, nedominuojanti ir pagrindinė išorinė ant kurios ir sukonzentruotas kompozicinis centras. Nuo kompozicijos pagrindo nueina dvi gijos link žemės Šio darbo koloritą sudaro: melsvos, gelsvos pereinančios oranžinį raudonumą spalvos. Grafiniai formos ir spalvų ieškojimas pateikti pav.: 6, 7, 10, 12, 13, 17, 23 . Maketiniai sprendimai pav.: 1, 2, 3, 13.

Antroji masyviausia ciklo dalis sudaryta iš dviejų formų kurios viršuje suauga į vieną pagrindą. Darbo stengtasi suteikti augimo išpūdį. Todėl forma pailga ištysusi į viršų. Dominuoja dvi pagrindinės spalvos raudona ir mėlyna. Raudonoji darbo dalis daug masyvesnė apačioje ji lenkta, erdvinė, kylant į viršų ji palaipsniui siaurėja ir išsišakoja į dvi atšakas, kurios apsiveja mėlynąją dalį Tarp dviejų formų susidaro ažūriškos formos. Mėlynoji forma daugiau tūrinė, tačiau viršuje pereina į erdvinę. Kompozicinis centras formuojamas plačioje pagrindo dalyje. Šis tekstilės objektas primena besivystantį augalo motyvą. Formos ir spalvų ieškojimai pateikti pav. Nr. 1, 2, 3, 8, 16, 18, 23, maketiniai sprendimai pav.: 4, 6, 6,12.

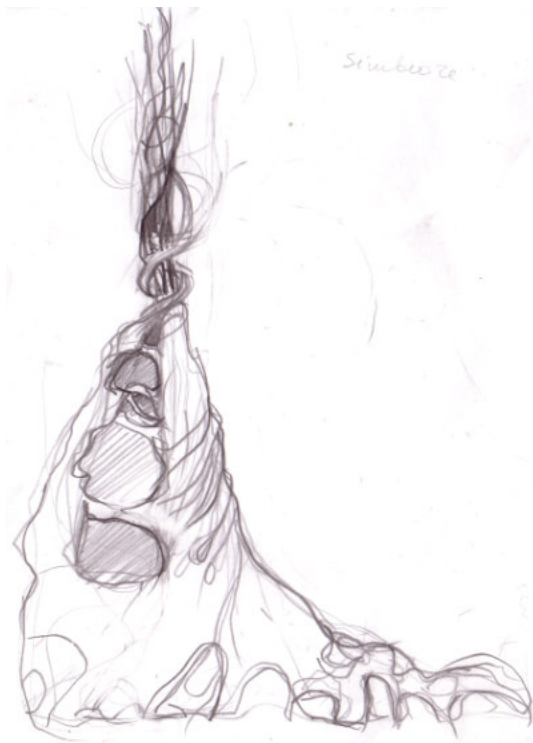
Trečioji ciklo dalis „Agresija“ – tai plaukianti, banguojanti ,lengva, skaidri forma ,kuri padaryta išskirtinai nuo kitų ne iš vielos ir metalo tinklo, o iš skaidraus plastiko, tam, kad ant jos dedami skaidrūs audiniai persišviestų. Ant objekto paviršiaus formuojami pasiūti tūriniai, vingiuotos formos čiuptuvai, lipantys vienas per kitą besiveržiantys į priekį. Patys stambiausi jie kompoziciniame centre, kuris formuojamas ties didžiausiu darbo iškilimu. Darbas tamsiai mėlyno sodraus kolorito. Formos ieškojimai pateikti pav. nr. 5, 14, 15, 23. Maketiniai sprendimai pav.: 7, 8.

Paskutinioji ciklo dalis “Išnykimas” atskleidžiama per susitraukusia suvytusią pusiau tūrinę formą. Ši dalis pati mažiausia, ji vos pakyla nuo žemės ir vėl suglemba, tisdama pagal žemę. Šio darbo koloritas išreiškia idėją per niūras ir tamsias spalvas. Grafiniai formos ir spalvos ieškojimai pateikti pav. 4, 11, 20, 22, 23. Maketiniai formos sprendimai pav.: 9, 10, 11.

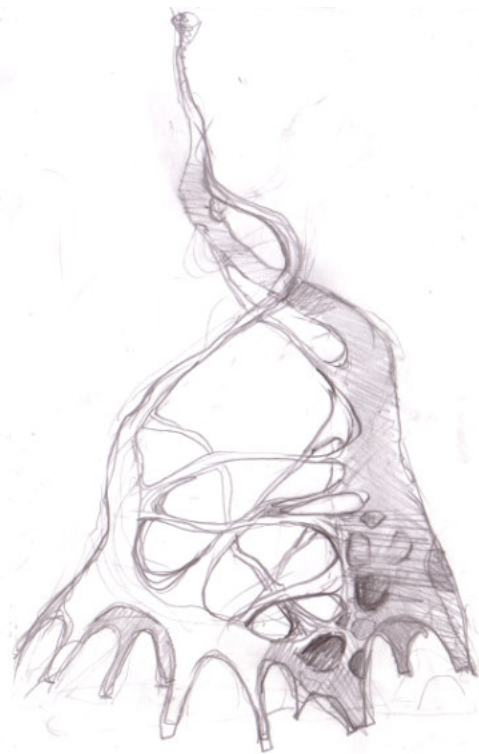
GRAFINIAI IDĖJOS IEŠKOJIMAI

1 pav.

2 pav.

3 pav.

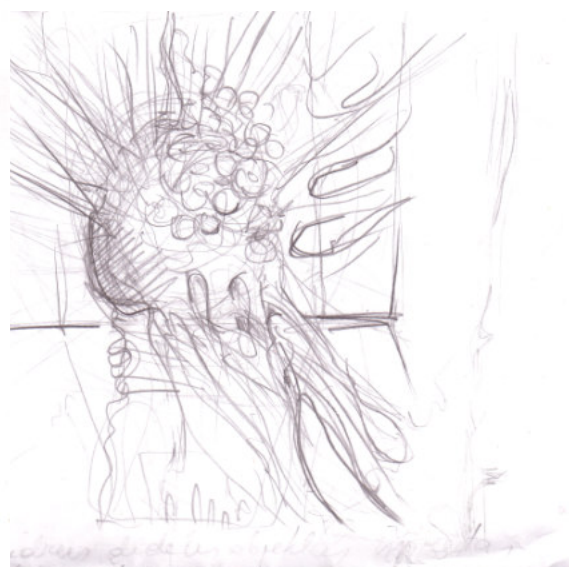
4 pav.

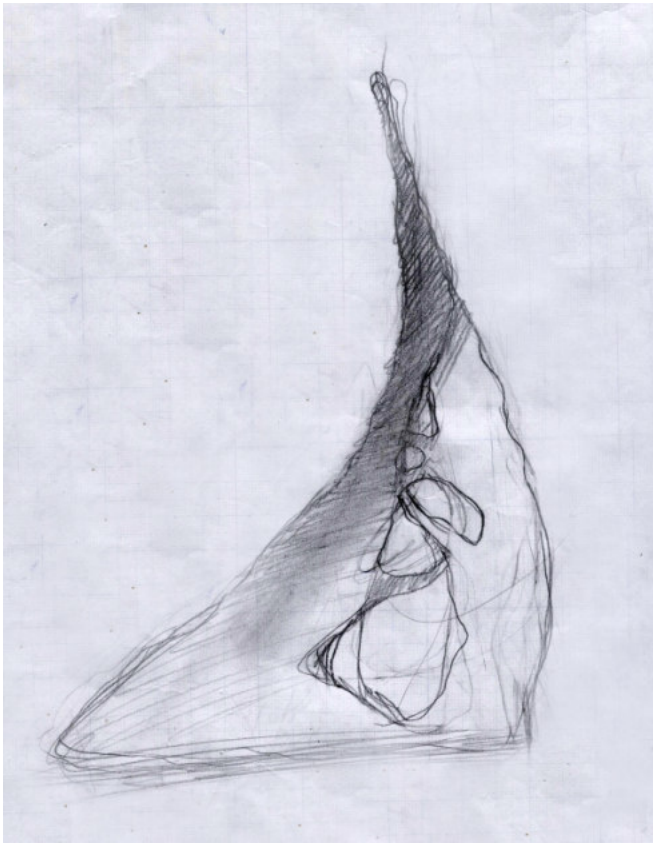
5 pav.

6 pav.

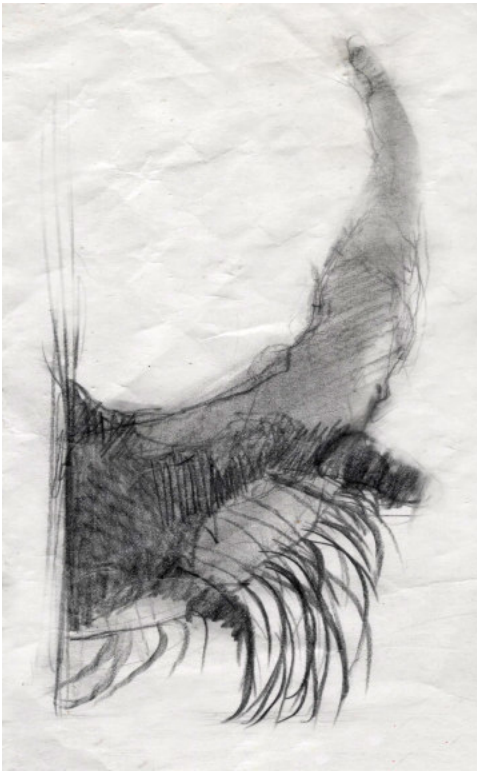
7 pav.

8 pav.

9 pav.

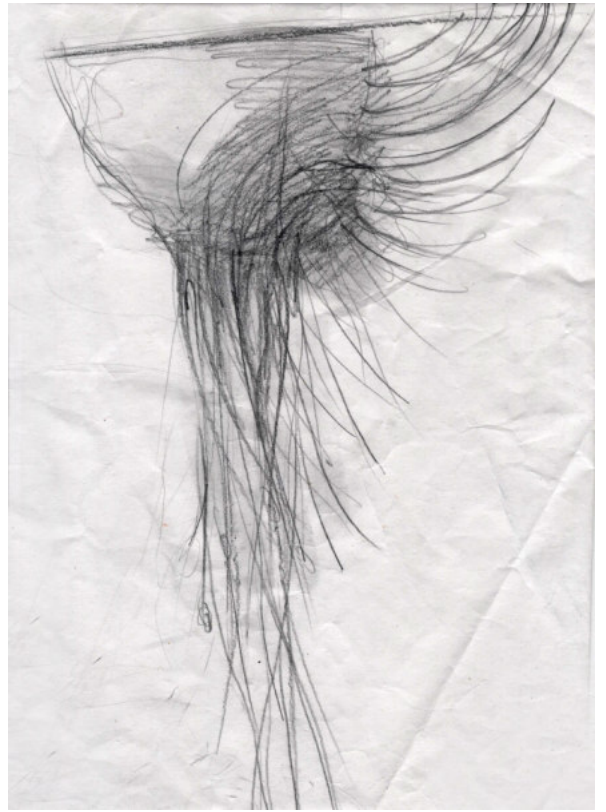
10 pav.

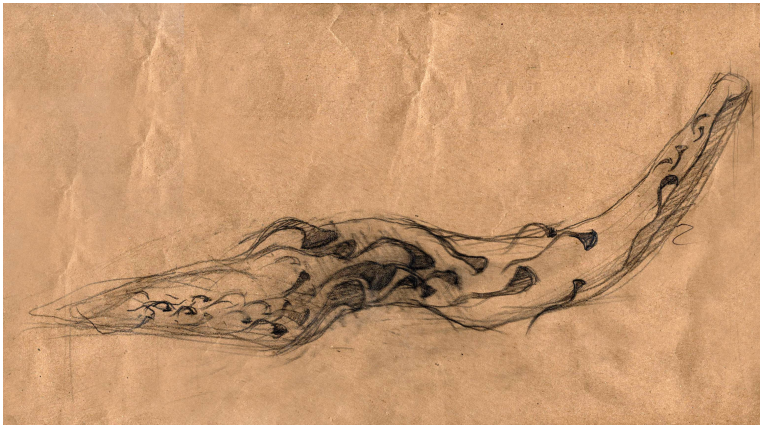
11 pav.

12 pav.

13 pav.

14 pav.

15 pav.

16 pav.

17 pav.

18 pav.

19 pav.

20 pav.

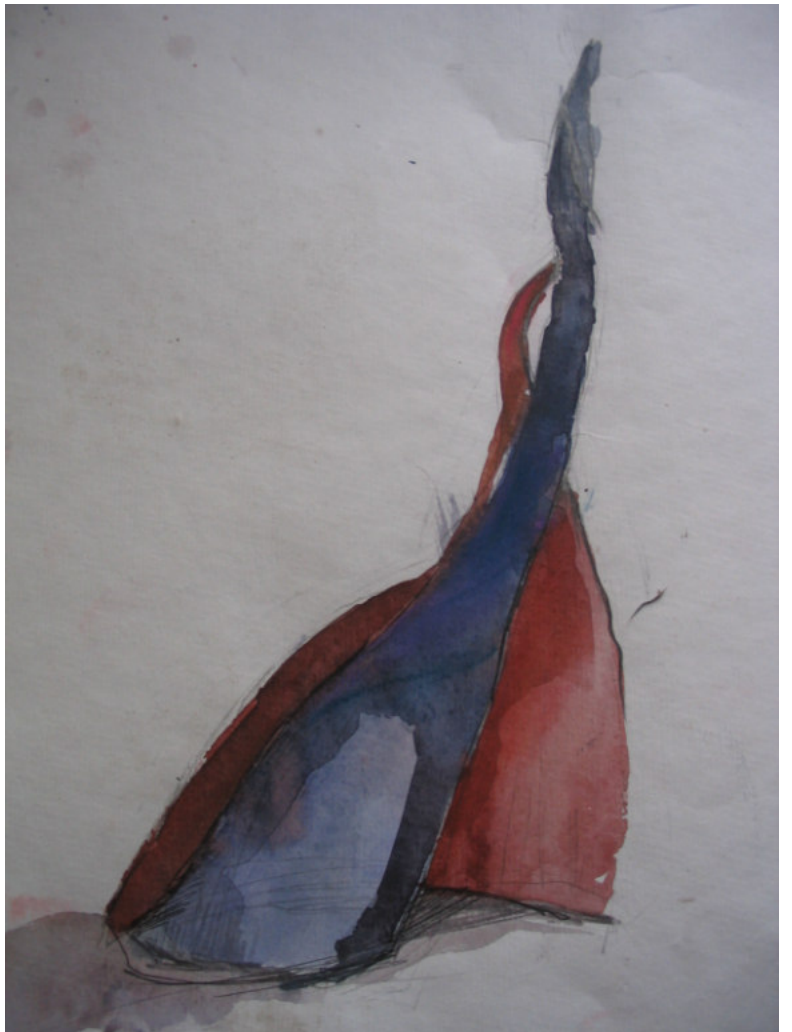
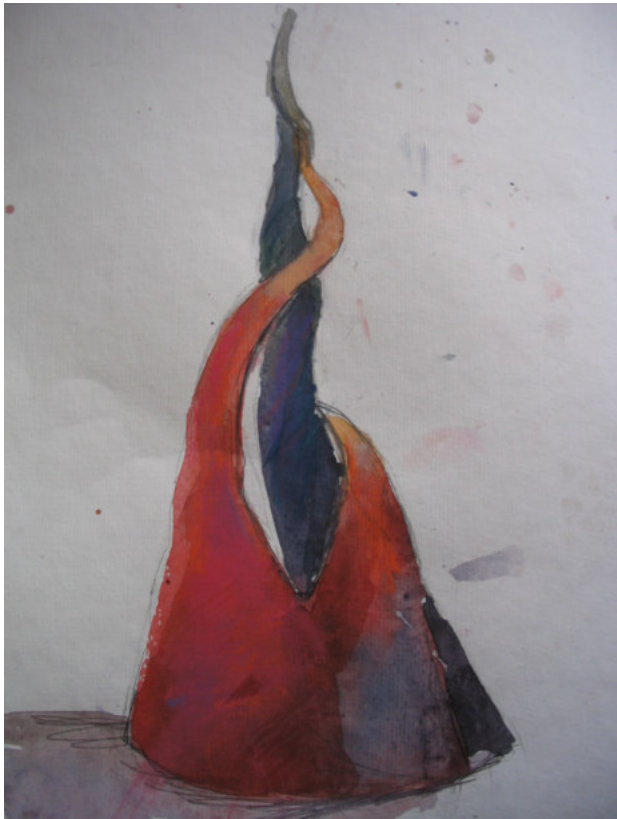
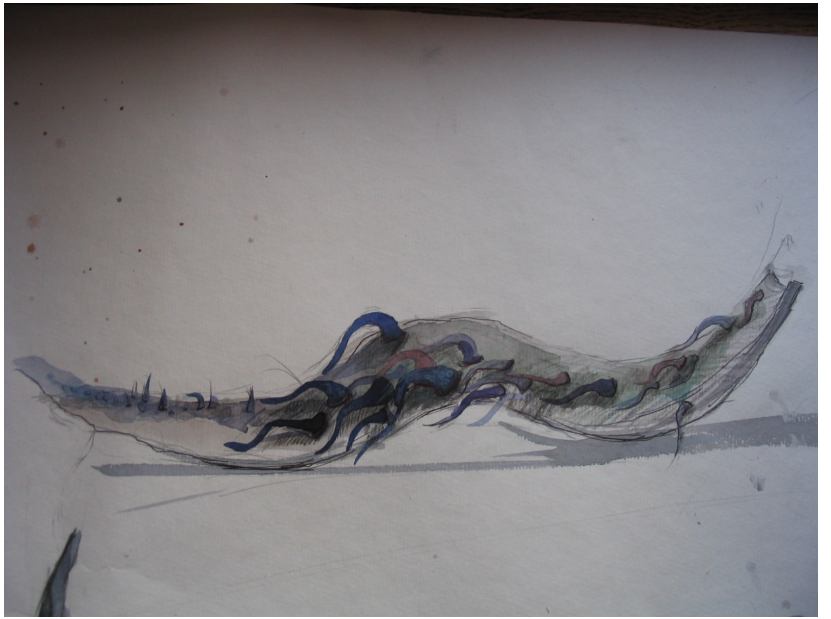
21 pav

22 pav.

23 pav.

MAKETINIAI IDĖJOS IEŠKOJIMAI

1.pav.

2pav.

3.pav.

4 pav.

5 pav.

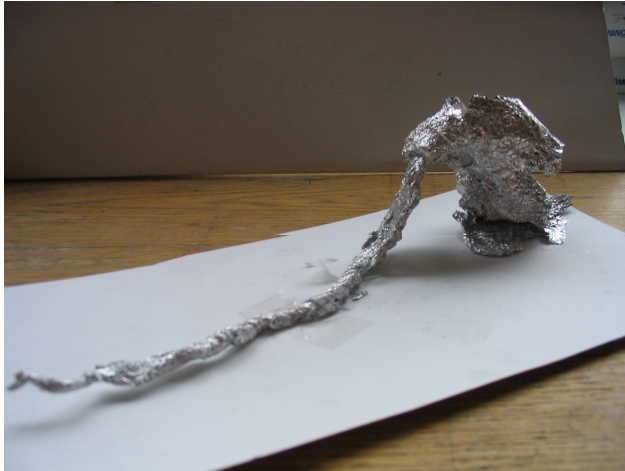
6 pav.

7 pav.

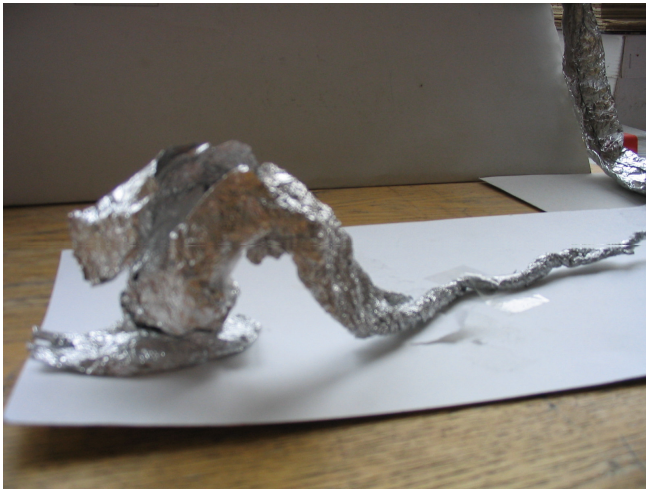
8 pav.

9 pav.

10 pav.

11 pav.

13 pav.

12 pav.

ATLIKTŲ TEKSTILĖS OBJEKTŲ FOTOGRAFIJOS

4.3. Vizualinė „Virsmo“ idėjos raiška per pasirinktas medžiagas ir technologijas

Kūrybiniame darbe „Virsmas“ didelis dėmesys skiriamas technologijoms, kurios padeda atskleisti pagrindinę darbo idėja. Prasiplėtus šiuolaikinės tekstilės technologijoms ji tapo prieinamesnė įvairioms idėjoms išreikšti. Šiuolaikinė tekstilė gali atspindėti įvairiausia idėjas, nes audinys viena iš nedaugelio mene naudojamų medžiagų: turinčių tiek daug skirtingų pavidalų ir pritaikymo būdų. Gausus pasirinkimas audinių išausti metalo gijomis, sluoksniuoti ir viensluoksniai, pasižymintis neįprastomis faktūromis, minkšti, pūkuoti, audinių suteikia galimybę kurti originalius darbus. Labai svarbu paminėti, kad netekstilinių medžiagų panaudojimas atveria tekstilei iš ties plačias galimybes tiek formos, paviršiaus tiek ir technologijos naujovėms. Naudojant netradicines medžiagas stengiamasi išryškinti ne tiek fizines ar technologines, kiek estetines jų savybes.

Kūrybiniame darbe „Virsmas“ tradicinės ir netradicinės tekstilės technologijos buvo jungiamos į vieną erdvinę kompoziciją. Erdvinėms – trimatėms formoms gaminami metaliniai karkasai iš vielos ir metalinio tinklelio.

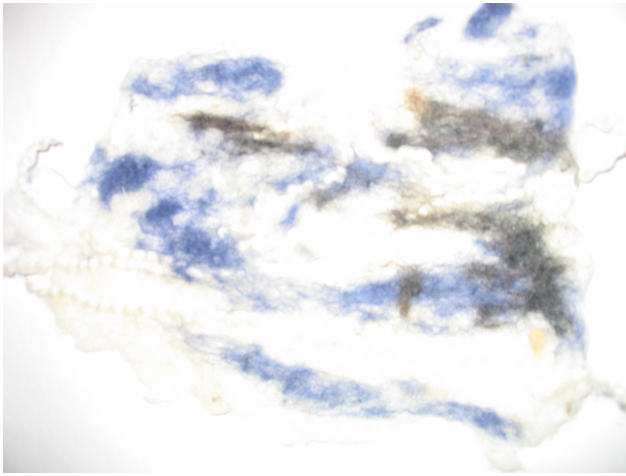
Pagrindinės naudojamos technologijos yra transformuotas veltinis, audinių sluoksniavimas, audinio formavimas ir transformavimas, daigstymas, siuvimas, deginimas.

Veltinis - viena seniausių tekstilės rūšių, dėkingas tuo, jog turi tik jam būdingą specifinį minkštą paviršių. Vilna labai mobili ir gerai transformuojama medžiaga, iš jos galima nuveltį įvairias sudėtingas formas nenaudojant siuvimo tvirtinimui, įmanoma išgauti įvairaus storio nuo labai storo iki visai peršviečiamo lyg šilkas sluoksnio. Be to, veliant veltinį įmaišant įvairių siūlų ir audinių gabalėlių išgaunami gražūs faktūriniai paviršiai. Kūrybiniame darbe „Virsmas“ Veltinis buvo naudojamas kaip pagrindinė technologija. Naudojamas vėlimo būdas, kai veltinis montuojamas kartu su kitais audiniais ir siūlais, išgaunami originalūs ažūriški persipynę paviršiai. Vilna užveliamą ant kryptingai sudėliotų audinio juostelių ir siūlų, kuriuos ji sutvirtina į vientisą masę. Paviršius pereina iš minkštos dėmės į virpančias linijines ir ažūrines struktūras. Šią technologiją išstobulinau pati, išbandydama įvairios sudėties siūlus, ir audinius (žiūr. 3, 4, 6, 12, 13, 15 pav.). Taip pat iš vilnos buvo veliamos plonos įvairių spalvų virvelės, kurios tvirtinamos ant audinio ir sluoksniuojamos, suteikdamos virpėjimo, judesio efektą. (10 pav.) Pagrindinėje ciklo dalyje, kompozicinis centras formuojamas iš nuveltų ryškiaspalvių veltinio diskelių ir susuktų organzinių tūbelių, kurios teikia darbui spalvingo žaismingumo. (7 pav.)

Peršviečiamumui ir lengvumui išgauti cikle derinami skaidrūs, peršviečiami poliesterio audiniai, kurie buvo sluoksniuoti ir daigstyti vieną ant kito, taip suformuojamas paviršiaus tūris, kuris atrodo lengvas lyg debesis.

Visos šios technologijos savitai formuojamos į vieną bendrą išbaigtą kompoziciją, kuri abstrakčiai vizualizuoja virsmo reiškinį. Tekstilės technologijos kaip niekas kitas leidžia subtiliai išreikšti kitimo ir transformavimosi koncepciją. Jungiant technologijas tarpusavyje susidaro įspūdis tarsi vienas paviršius persilieja į kitą virsta kitu pavidalu.

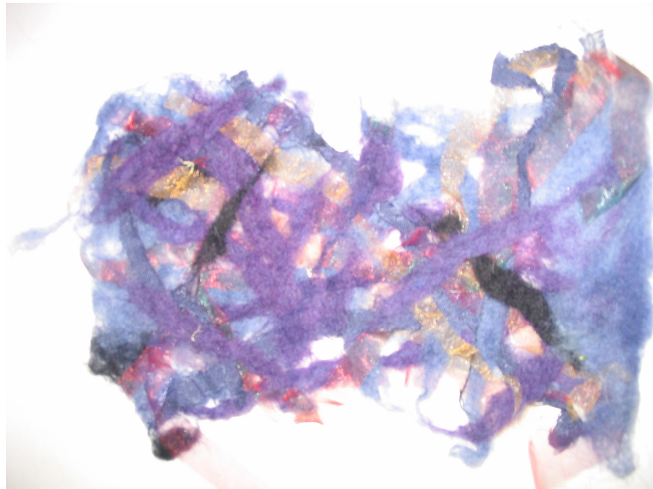
TECHNOLOGINIAI MĖGINIAI

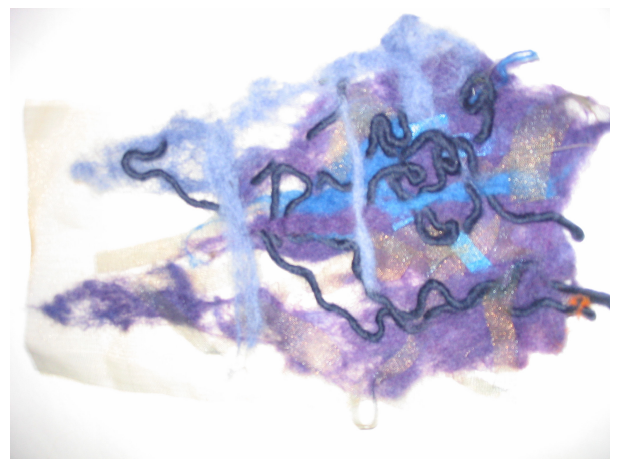
1 pav.

2 pav.

3 pav.

4 pav.

5 pav.

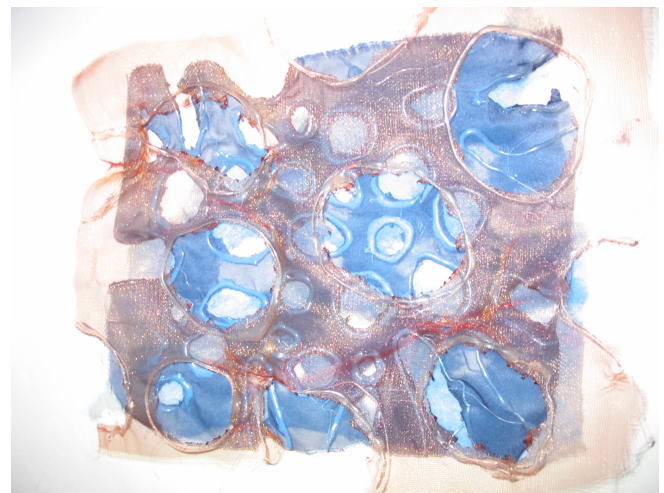
6 pav.

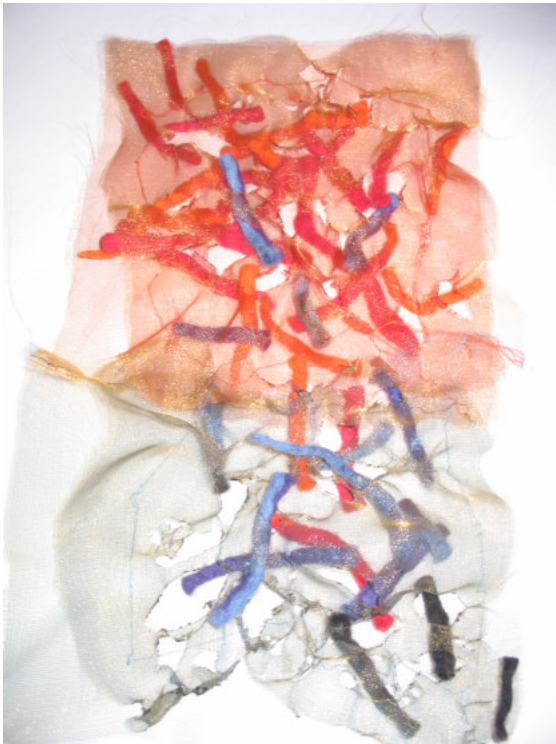
7 pav.

8 pav.

9 pav.

10 pav.

11 pav.

12 pav.

13 pav.

14 pav.

15 pav.

16 pav.

17 pav.

IŠVADOS

1. Išnagrinėjus filosofų teorijas apie Virsmo reiškinį, galima teigti, kad virsmas - tai esminė gyvybės egzistavimo priežastis arba amžinasis materijos judėjimas, jį plačiai nagrinėja ne tik filosofijos, bet ir psichologijos, biologijos mokslas bei menas.
2. Išanalizavus menininkų darbus, sukurtus „Virsmo“ tema, pastebėtas skirtingas šio reiškinio interpretavimas tai: per egzistencinius klausimus, gamtos mistinius reiškinius, ligos mutacijas, blogio ir gėrio kovą, per žmogaus senėjimo reiškinį.
3. Pagal J. Griniaus teorija apie šiuolaikinių technologinių pasiekimų įtaką žmogaus dvasingumui, galima teigti, kad spartėjanti technologinė raida turi ne tik teigiamų, bet ir neigiamų padarinių, ji naikina asmenybės dvasinį ryšį su gamta, menu ir filosofija. Šia teorija remtasi kuriant ciklo dalį „Agresija“.
4. Į iškeltą hipotezę : ar „simbiozė“ taikus sambūvis, galimybė išlikti, ar abipusis susinaikinimas? galima atsakyti, kad trumpalaikis taikus sambūvis virsta kova už būvį, priešingos jėgos naikina viena kitos energiją, tam, kad išliktų. Dominuojanti jėga išgyvena ilgiau, tačiau jos susinaikinimas taip pat nulemtas. Šia idėja pagrįsta pagrindinė ciklo dalis „Augimas simbiozėje“.
5. Kūrybinis tekstilės darbas „virsmas“ – tai keturių dalių ciklas paremtas žmogaus būties transformavimusi. Kūrybinė magistro darbo dalis vizualizuoja žmonių santykių virsmus tai: atsiradimą, sąveiką, agresiją, susinaikinimą
6. Šis tekstilės objektų ciklas interpretuoja žmonių ir gamtos santykių virsmą, tačiau tema „Virsmas“ yra labai plati ir neaprepiama, jai galima suteikti begales įvairiausių išraiškų, vienu vaizdu jos išreikšti neįmanoma, todėl galima ieškoti naujų virsmo idėjos interpretacijų.

SIŪLYMAI

Magistro darbas „Virsmas“ gvildenantis gyvenimo būties problemą, kviečia susimąstyti visus ir iškelti klausimą sau: Kas yra svarbiausia žmogaus gyvenime? kur šiuolaikinis žmogus skuba ir ko siekia? Ar nori palikti dalelę gerumo ateinančioms kartoms? ar tik užpildyti materialinį poreikį? O kaipgi dvasinės žmonijos vertybės? Juk žmogus yra gamtos dalis ir svarbiausias jo uždavinys yra įsiklausyti į gamtą, tik puoselėjant tą ryšį, žmogus tobulės ir taps dvasingesnis. Taigi patys nuspręskite kokį žingsnį žmonija žengs toliau tobulėjimo ar savęs naikinimo link?

Šią temą kiekvienas gali išreikšti savaip, šiuo atveju virsmo reiškinys vizualizuojamas per formas lankstumą, dinamiškumą ir abstraktumą. Tačiau įmanoma ją puikiai vizualizuoti per kitus kompozicinius sprendimus bei naudojant visai kitas tekstilės technologijas, svarbu kūriniai suteikti judėjimo bei nepastovumo būsenos.

Technologijos, kurios buvo naudotos šiame kūrybiniame darbe, jungiant jas su kitais technologiniais deriniais galėtų būti perkeltos ir kitiems koncepciniams darbams išreikšti. Iš jų galima konstruoti ne tik tūrines, bet dvimates kompozicijas. Taip pat transformuota veltinio technologija puikiai tinkama naudoti interjero akcentų gamybai. Technologijos privalumas, jog ji mobili, lanksti, plastiškai įsijungia į bet kokį paviršių. Manau, būtų galima ir toliau eksperimentuoti šiomis technikomis jas turtinant. siūlyčiau supažindinti su veltinio technologija mokyklose, įtraukti naujus tekstilės raiškos būdus į pedagoginę veiklą.

LITERATŪRA

1. Andrijauskas A. (1995). Grožis ir menas. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla.
2. Andriušytė-Žukienė R. (2004). M. K. Čiurlionis: Tarp simbolizmo ir modernizmo. „Versus Aureus“
3. A.Dempsey. (2005). Stiliai judėjimai ir kryptys: „Presvika“
4. A.Halder (2002). Filosofijos žodynas: „Alma Littera“
5. Patackas A., Žarskus A.(2002). Virsmų knyga. Vilnius
6. P.Kuzmann, F. Peter Burkard. (1998). Filosofijos atlasas. „Alma littera“
7. Bench H. II Psichologijos atlasas. (2002). „Alma littera“
8. A. Jacikevičius. (1996) Siela, mokslas, gyvensena. Vilnius „Žodynas“
9. Alois Halder.(2002). Filosofijos žodynas. Vilnius.
10. Sikora A.(2004). Susitikimai su filosofija nuo herakleito iki huserlio. Vilnius: „Alma littera“
11. Mikelaitis G. (1996). Lietuvos filosofinė mintis. Vilnius: „Aidai“
12. V. Vaitiekūnas (1998). Lietuvių reinkarnacinė veda – žinyčia. Vilnius.
13. R.Tamošaitis. (2003). Materijos Misterija// Dailė, 02, p.96-104.
14. L. Molienė. S. Molis.(2005). Biologija, „Šviesa“
15. A. Žarskus.(2005). Gimties Virsmas: „Dimera“
16. R. Augis, R. Kočiūnas. Psichologijos žodynas. Vilnius.
17. J. Kapočius. Lietuvių enciklopedija. 19 tomas. „Lietuvių enciklopedijos leidykla“.
18. Stig Fhaner. (2005). Psichoanalizės žodynas. „Aidai“.
19. D Gailienė, L.Bulotaitė. (2002). Asmenybės bendravimo psichologija. Vilnius.
20. J. Leonavičius. (1993). Sociologijos žodynas. Vilnius.
21. www.vpu.lt/socpedagogika/zodynelis.html
22. www.wikipedia.org
23. www.ldmuziejus.mch.mii.lt/svietimas/pcedukprg_virsmi.htm
24. www.sendler.co.uk
25. www.kunst.no/amundsen/work.html

Jeanette Sendler

1. „Meilės tinklas“

2. Karališkas botanikos sodas

3. „Pulsuojantis gyvenimas“

4. „Kokonai“

1 PRIEDAS

Jeanette Sendler drabužių kolekcija „Metacorpus“

Iš ciklo „Gyvenimo slinktis į mirtį“

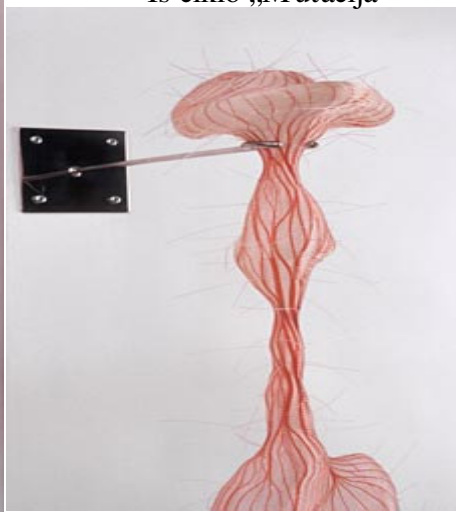

1 PRIEDAS

Aniken Amudsen

Iš ciklo „Mutacija“

2 pav.

3 pav.

4 pav.

6 pav.

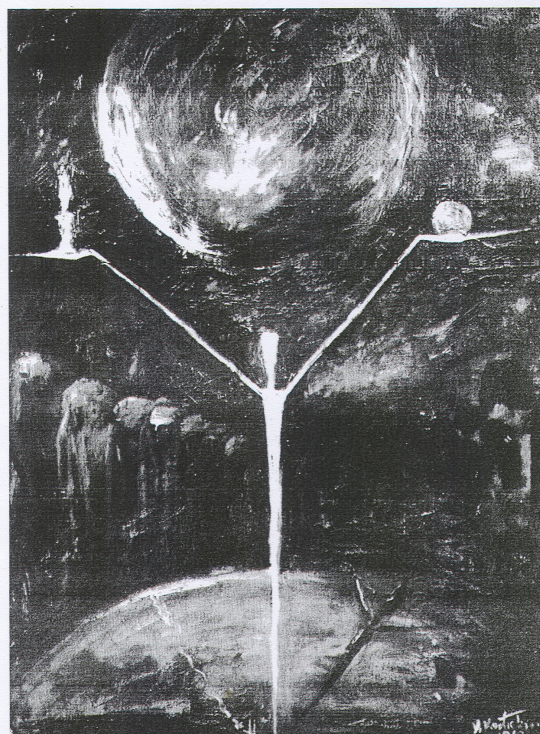
5 pav.

2 PRIEDAS

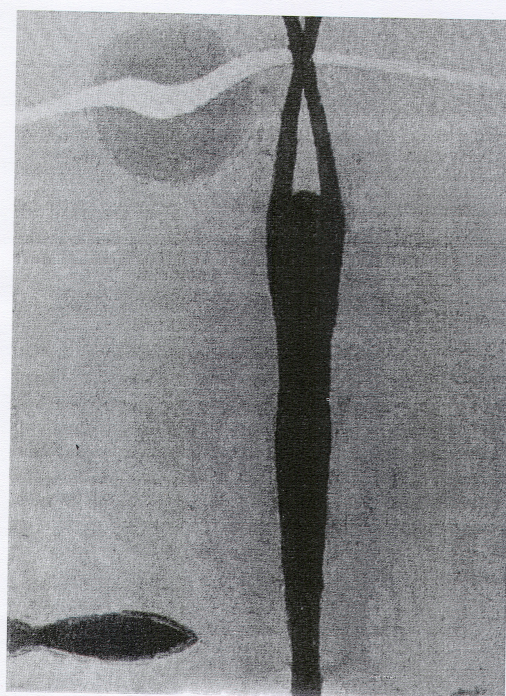
Vizualiojo meno darbai

1. Germain Richie „Vanduo“
2. Jean Fautrier „Įkaitas“

3. V. Vaitiekūnas „Tarp dviejų planetų“
4. V. Vaitiekūnas „Tobulybės siekimas“

TARP DVIEJŲ PLANETŲ

TOBULYBĖS SIEKIS

5

JUK MŪS MINTYS AMŽLAIS JUNGIA ŽEMĖ SU TOLLAIS,
MINTA ŽEMĖS ŠALTINIAIS IR SAULĖS
ŽARIOM ŽAIBUOJA

2 PRIEDAS

Saulius Vaitiekūnas

1. „Enternet“

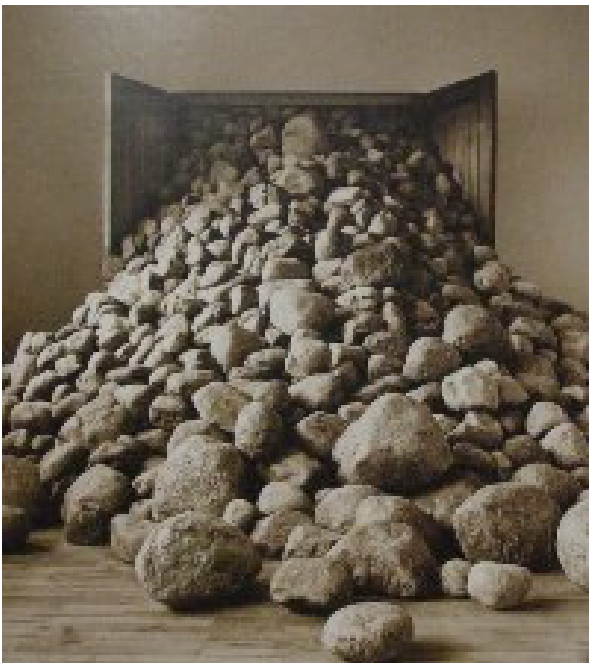

2. „Obuolys Ievai“

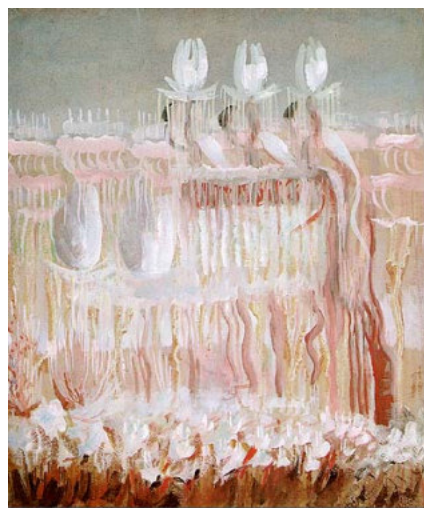
4. „Chronos“

3. „Žinia“

2 PRIEDAS

M.K. Čiurlionis iš ciklo „Pasaulio sutvėrimas“

Iš ciklo „Žiema“

iš ciklo „Fantazija“

